

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / Sairaanhoidaja AMK

Mervi Liikkanen ja Mervi Piispa

”ÄLKÄÄ HÖLMÖT POLTTAKO” – KUODESLUOKKALAISTEN AJATUKSIA
JA KOKEMUKSIA TUPAKOINNISTA

Opinnäytetyö 2009

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysala, Kotka

LIKKANEN, MERVI

PIISPA, MERVI

Opinnäytetyö

Työn ohjaaja

Joulukuu 2009

Avainsanat

”Älkää hölmöt polttako” – Kuudesluokkalaisten ajatuksia ja kokemuksia tupakoinnista

53 sivua + 22 liitesivua

TtM, Mauna Kriktilä

TtM, Mirja Nurmi

Kuudesluokkalainen, tupakointikokeilu, päivittäinen tupakointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa kuudesluokkalaisten tupakointitavoista, tupakkakokeiluista sekä asenteista tupakointia kohtaan. Lisäksi tarkoituksena oli tutkia tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin ennaltaehkäisevästi tai sitä lisäävästi. Opinnäytetyöllä pyrittiin myös saamaan tietoa siitä, kokevatko kuudesluokkalaiset saavansa koulusta riittävästi tietoa tupakoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä. Opinnäytetyö toteutettiin osana Etelä-Kymenlaakson kunnissa toteutettavaa Lasten ja nuorten terveysterveys- ja tapakasvatushanketta.

Opinnäytetyö toteutettiin kahdessa koulussa Etelä-Kymenlaakson alueella. Opinnäytetyöhön osallistui 28 kuudesluokkalaista, jotka kirjoittivat aineet otsikolla ”Minä ja tupakka”. Tutkimusote opinnäytetyössä oli laadullinen ja ainekirjoituksista saatu aineisto analysoitiin sisällön analyysin avulla.

Opinnäytetyön tulosten mukaan osa kuudesluokkalaisista oli jo tehnyt tupakointikokeiluja, mutta he eivät tupakoineet päivittäin. Kuudesluokkalaisten tupakointiin lisäävästi vaikuttivat kokeilunhalu, sosiaalinen paine ja vanhempien myönteinen asenne tupakointia kohtaan. Tupakointia vähentäviä tekijöitä olivat tupakoinnin aiheuttamat haitat, kuudesluokkalaisten nuori ikä, vanhempien tupakkakielteinen asenne, haluttomuus kokeilla sekä uskomukset tupakoinnista. Koulusta kuudesluokkalaisten halusivat enemmän tietoa tupakoinnin vaikutuksista ihmiseen ja havainnollistavia esimerkkejä tupakoinnin haitoista.

Opinnäytetyöllä saatiin tietoa nuorten omista ajatuksista tupakointiin vaikuttavista tekijöistä. Siitä saadut tulokset mukailevat aiemmista tutkimuksista saatua tietoa. Jatkossa tulosten pohjalta nuorille voisi järjestää toimintaa, esimerkiksi teemapäivän. Lisäksi opinnäytetyöstä saatuja tietoja voisi syventää tutkimalla aihetta lisää.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care, Kotka

LIKKANEN, MERVI

PIISPA, MERVI

Bachelor's Thesis

Supervisor

December 2009

Keywords

"Don't Smoke You Fools" Sixth-graders' Thoughts and

Experiences of Smoking

53 pages + 22 pages of appendices

MNSc, Mauna Kriktilä

MNSc, Mirja Nurmi

Sixth-grader, experiment with smoking, daily smoking

The purpose of this Bachelor's thesis was to provide information about sixth-graders' smoking habits, experiments with smoking and attitudes towards smoking. In addition, the purpose was to find out what prevents and increases adolescents' smoking. Equally there was an aim to provide information if sixth-graders do not get enough information about smoking and the consequences of smoking at school. The thesis is part of the Children's and Youngsters' Health and Behaviour Education –Project, which is executed in South-Kymenlaakso.

The thesis was carried out in two comprehensive schools in the area of South-Kymenlaakso. There were 28 participants, who wrote an essay with the title "Me and tobacco". The research was a qualitative one and the data was analysed using content analysis.

According to the results of the thesis some of the sixth-graders have already had experiments with smoking, but they are not daily smokers. Things increasing adolescents' smoking were the desire to experiment with smoking, social pressure and parents' positive attitudes towards smoking. On the other hand consequences of smoking, young age, parents' negative attitudes to smoking, reluctance to smoking experiments and beliefs of smoking were preventive things in adolescents' smoking. The sixth-graders thought that school could give more information about the consequences of smoking and demonstrative examples of the disadvantages caused by it.

The thesis gave information about the factors influencing the adolescents' smoking and their own thoughts about it. The results of the thesis are quite similar to those of previous researches. In the future there could be some kind of event arranged on the basis of the thesis, for example a theme day. In addition there is possibility to deal with the thesis in greater detail.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	6
2	TUPAKKA JA TUPAKOINTI	8
	2.1 Tupakoinnin terveysvaikutukset	9
	2.2 Passiivinen tupakointi	10
	2.3 Aikuisten tupakointi	11
	2.4 Tupakkalaki	12
3	NUORTEN TUPAKOINTI	13
	3.1 Varhaisnuoren kehitys ja riskikäyttäytyminen	13
	3.2 Nuorten suhtautuminen tupakointiin	15
	3.3 Tupakoinnin aloittamisen vaiheet	16
	3.4 Tupakoinnin aloittamiseen vaikuttavat tekijät	17
	3.4.1 Perhe vaikuttavana tekijänä	17
	3.4.2 Ympäristö vaikuttavana tekijänä	18
	3.5 Nuorten tupakointikokeilut	19
	3.6 Nuorten päivittäinen tupakointi	20
4	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	20
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
	6.1 Laadullinen tutkimus	22
	6.2 Essee aineistonkeruumenetelmänä	23
	6.3 Kohderyhmä ja otanta	24
	6.4 Aineiston kerääminen	25
	6.5 Aineiston analysointi sisällön analyysilla	27
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
	7.1 Kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen	30
	7.2 Mitkä tekijät vaikuttavat kuudesluokkalaisten tupakointikäyttämiseen?	31

7.2.1 Kuudesluokkalaisten tupakointikokeiluja lisäävät ja vähentävät tekijät	31
7.2.2 Kuudesluokkalaisten ajatuksia lähipiirinsä tupakoinnista	33
7.3 Kuudesluokkalaisten yleisiä ajatuksia tupakoivista ihmisistä ja tupakoinnista	35
7.4 Kuudesluokkalaisten tupakoinnista saaman tiedon riittävyys	37
7.5 Yhteenveto tuloksista	38
8 POHDINTA	39
8.1 Tulosten tarkastelu	39
8.2 Tutkimuksen luotettavuus	41
8.3 Laadullisen tutkimuksen eettisyys	45
8.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys	46

LÄHTEET

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa koululta A
- Liite 2. Tutkimuslupa koululta B
- Liite 3. Sopimus opinnäytetyöstä (Liikkanen)
- Liite 4. Sopimus opinnäytetyöstä (Piispa)
- Liite 5. Kirje kuudesluokkalaisten vanhemmille
- Liite 6. Esseen kirjallinen ohje
- Liite 7. Kategorioinnit
- Liite 8. Taulukko aiemmista tutkimuksista

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Suomessa on voimassa laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (13.8.1976/693). Sen avulla pyritään ehkäisemään tupakoinnin aiheuttamia terveysvaaroja ja -haittoja, sillä tupakointi on yksi tärkeimmistä poistettavissa olevista kansantautien aiheuttajista. Suomalaisesta aikuisväestöstä tupakoi päivittäin noin 20 %, mikä puolestaan lisää lasten ja nuorten altistumista passiiviselle tupakoinnille. Päivittäin noin 7 % suomalaisista lapsista altistuu ympäristön tupakansavulle. (Helakorpi, Paavola, Prättälä & Uutela 2009, 4; Kallio & Jokinen 2001, 71; Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13.8.1976/693; Vartiainen 2005, 99.)

Nuorten tupakointia on tutkittu jo monien vuosikymmenten ajan. Ensimmäiset tupakointikokeilut tapahtuvat varhain. Nykyinen tupakointikokeilujen määrä on laskenut, 12-vuotiaista tytöistä 10 % on kokeillut tupakkaa ja pojista 16 %, kun vuonna 1977 vastaavat luvut olivat kolminkertaiset. Nuorten päivittäisessä tupakoinnissa on tapahtunut muutoksia vuosikymmenten aikana, ja tällä hetkellä tilanne on laskusuuntainen. Todella pieni osa 12-vuotiaista nuorista tupakoi päivittäin, sillä päivittäinen tupakointi alkaa yleensä myöhemmällä iällä. Tyttöjen ja poikien väliset erot päivittäisessä tupakoinnissa ovat pienet, mutta tytöt tupakoivat hieman poikia useammin. (Rimpelä, Raunio, Huhtala, Lavikainen, Pere & Rimpelä 2007, 26–27.) Nuorten tupakointikäyttäytymiseen vaikuttavat psykologiset, sosiaaliset ja ympäristötekijät. Perherakenteella, vanhempien asenteilla, kavereilla, asuinympäristöllä ja koulumenestyksellä on todettu olevan merkitystä nuorten tupakoinnin aloittamisessa. (Ahlström, Metso & Tuovinen 2002, 425–428; Kallio & Jokinen 2001, 1373–1374; Rainio 2009, 37–42.)

Kaikissa Suomen kunnissa toteutetaan ehkäisevää päihdetyötä, jolla pyritään eri keinoin ehkäisemään ja vähentämään kaikkien päihteiden käyttöä. Ehkäisevää päihdetyötä toteuttavat monet eri tahot, kuten sosiaali- ja terveystoimi, koulut ja erilaiset järjestöt. Nuorten kannalta erityisen tärkeässä asemassa ovat koulut, koska ne tavoittavat kaikki nuoret. (Huoponen, Peltonen, Mustalampi & Koskinen-Ollonqvist, 18–19; Kylmänen 2005, 9-10; Warsell & Vertio 2003, 50.)

Opinnäytetyö kuuluu Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatushankkeeseen. Hanke toteutetaan vuosina 2007–2010 Etelä-Kymenlaakson kunnissa eli Kotkassa, Haminas- sa, Pyhtäällä, Virolahdella ja Miehikkälässä. Hankkeen tavoitteena on tutkivan oppi-

misen keinoin selvittää lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatusta Etelä-Kymenlaakson kouluissa. Hankkeen tarkoituksena on myös lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Hankkeeseen kuuluvat opinnäytetyöt muun muassa kehittävät yhteistoiminnallisesti työelämää, lähentävät koulutusjärjestelmien vuoro-vaikutusta, lisäävät aluekehitysvaikuttavuutta sekä innovatiivisuutta. (Frilander-Paavilainen & Nurmi, 2008.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa kuudesluokkalaisten tupakointitavoista, tupakkakokeiluista sekä asenteista tupakointia kohtaan. Lisäksi tarkoituksena oli tutkia tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin ennaltaehkäisevästi tai sitä lisäävästi. Opinnäytetyöllä pyrittiin myös saamaan tietoa siitä, kokevatko kuudesluokkalaiset saavansa koulusta riittävästi tietoa tupakoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä. Kohderyhmänä tässä opinnäytetyössä olivat kaksi kuudetta luokkaa kahdesta eri koulusta Etelä-Kymenlaakson alueelta. Opinnäytetyön tekijöiden perehdyttyä aiempaan tietoon tupakasta ja nuorten tupakoinnista, kerättiin ainekirjoitusten avulla tietoa opinnäytetyöhön osallistuneiden kuudesluokkalaisten tupakointikokeiluista, tupakointitavoista ja tekijöistä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin. Kohderyhmäksi valittiin kuudesluokkalaiset, jotta saataisiin enemmän tietoja, sillä tutkimusten mukaan viidesluokkalaiset eivät juuri tupakoi (vrt. Vuori, Kannas & Tynjälä 2004, 187).

Aihe ”ala-asteikäisten tupakointi” valittiin, koska se kiinnosti ja haluttiin saada tietoa nuorten tupakoinnista. Molemmat opinnäytetyön tekijät ovat myös kiinnostuneita tekemään työtä lasten ja nuorten parissa, näin opinnäytetyö tukee tekijöiden omaa ammattitaitoa ja asiantuntijuutta. Aihe on ajankohtainen, koska aihetta tutkitaan säännöllisesti, käynnissä on myös aiheeseen liittyviä hankkeita. Aiheen ajankohtaisuutta lisää tieto siitä, että nuoret tekevät ensimmäiset tupakointikokeilunsa hyvin varhaisessa vaiheessa. Valmiissa opinnäytetyössä yhdistyvät teoriatausta, valtakunnalliset tutkimustulokset sekä kerätystä aineistosta saadut tulokset. Valmis opinnäytetyö luovutettiin koulujen käyttöön, jotta he voisivat hyödyntää sitä opetuksessa.

2 TUPAKKA JA TUPAKOINTI

Tupakka on lehtevä kasvi, jonka lehdet sisältävät nikotiinia. Pääasiassa tupakkaa viljellään, mutta sitä voi myös löytyä luonnonvaraisena. Tupakkaa kasvatetaan noin vuosi, jonka jälkeen sen lehdet kerätään ja kuivatetaan, tällöin puhutaan raakatupakasta. Tupakkakasvin lehtiä kuivataan 2–3 vuotta, jonka jälkeen lehdistä valmistetaan erilaisia tupakkatuotteita, joita ovat savuke, sikari, nuuska ja purutupakka. Tupakkatuotteet sisältävät noin 4000 erilaista kemikaalia, jotka aiheuttavat erilaisia terveyshaittoja, näistä kemikaaleista noin 50 on syöpää aiheuttavia. (Holopainen 2001, 37; Mitä tupakka sisältää? 12.8.2009.)

Yleisin tupakkatuote on poltettava savuke. Savukkeet ovat tehdasvalmisteisia, valmistusvaiheessa niihin lisätään monia eri aineita ja yhdisteitä, esimerkiksi ammoniakkia edistämään nikotiinin imeytymistä. Valmiit savukkeet sisältävät paljon terveydelle haitallisia aineita, niistä haitallisimpia ovat terva, häkä ja nikotiini. (Mitä tupakka sisältää? 12.8.2009.)

Nuuska on raakatupakasta valmistettu tupakkatuote, johon on lisätty monia seosaineita. Nuuska sisältää monia syöpää aiheuttavia aineita ja nikotiinia jopa kaksikymmentä kertaa enemmän kuin savukkeet. Nuuskan aiheuttamat haittavaikutukset ovat suurelta osin samoja kuin savukkeiden. Erityisen altis nuuskan haittavaikutuksille on suu ja sen limakalvot, mutta myös muita haittavaikutuksia voi ilmetä. Nuuska voi aiheuttaa jopa vaikeamman riippuvuuden kuin muut tupakkatuotteet sen korkean nikotiinipitoisuuden vuoksi. (Nuuska ei ole terveystuote 5.3.2009.) Tässä opinnäytetyössä ei käsitellä nuuskan käyttöä, koska nuuskankäyttö alle 14-vuotiailla on harvinaista. Vuonna 2007 14-vuotiaista noin 2 % käytti nuuskaa (Nuuska 5.3.2009).

Tässä opinnäytetyössä tupakalla tarkoitetaan savukkeita ja tupakoinnilla niiden säännöllistä polttamista. Säännöllisellä tupakoinnilla opinnäytetyössä tarkoitetaan päivittäistä, vähintään kerran viikossa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tapahtuvaa tupakointia. Kun opinnäytetyössä käsitellään tupakointikäyttäytymistä, tarkoitetaan tupakointikokeiluja sekä säännöllistä tupakointia.

2.1 Tupakoinnin terveysvaikutukset

Vartiaisen (2005, 99) mukaan tupakointi on keskeisten kansantautien tärkein poistettavissa oleva syy. Yleisimpiä tupakan aiheuttamia sairauksia ovat sydän- ja verisuonisairaudet, keuhkosairaudet ja monet eri syövät. Syövästä yleisin on keuhkosyöpä, muita yleisiä syöpiä ovat virtsarakon-, kurkunpään-, ruokatorven-, haima- ja mahasyöpä. Sydän- ja verisuoni- sekä keuhkosairauksista yleisimpiä ovat sepelvaltimotauti, sydäninfarkti, rytmihäiriöt, aivohalvaus, katkokävely ja COPD. Tupakka voi aiheuttaa myös impotenssia, vatsahaavan, luiden haurastumista, verenpaineen nousua, ihon ennenaikaista vanhenemista, ientulehduksia, raskausongelmia, keskenmenoja, lasten alhaista syntymäpainoa sekä imetys- ja maidoneritysongelmia. (Hara 2000, 11; Holopainen 2001, 37.) Useimmat sairaudet kehittyvät hitaasti vuosien myötä, mutta tupakoinnilla on myös välittömästi alkavia vaikutuksia. Näitä ovat psyykkisen vireystilan kohoaminen, sykkeen ja verenpaineen nousu, ääreisverenkierron supistuminen, verenkierron heikkeneminen sekä lämpötilan lasku. Suurina annoksina tupakasta voi seurata myrkytysoireita eli pahoinvointia, tasapainohäiriöitä sekä päänsärkyä. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 69.)

Erityisesti nuoriin tupakoitsijoihin kohdistuvia terveyshaittoja ovat yskä ja keuhkosairaudet sekä mahdollinen keuhkojen kehityksen keskeytyminen, joka myöhemmin ilmenee keuhkojen toiminnan puutteellisuutena. Tupakoinnilla on vaikutusta pituuskasvuun. Se myös heikentää yleiskuntoa ja kestävyyttä. Tyttöjen tupakointi yleensä heikentää hedelmällisyyttä ja aiheuttaa kuukautiskierron epäsäännöllisyyttä. Pojilla tupakointi heikentää potenssia ja siittiöiden laatua sekä vähentää testosteronin määrää elimistössä. Tupakointi myös lisää aknen todennäköisyyttä. (Mieheys ja naiseus 10.8.2009; Nuorten tupakointi 6.3.2009; Tupakoinnin terveysvaikutukset 10.8.2009.)

Tupakointi aiheuttaa riippuvuutta, joka johtuu pääasiassa sen sisältämästä nikotiinista. Keskushermostossa sekä muuallakin elimistössä on useita nikotiinireseptoreita, joiden kautta nikotiinin vaikutus syntyy. Nikotiinireseptoreiden aktivoituminen lisää dopamiinin tuotantoa ja vaikutusta, lisäksi nikotiini vaikuttaa muihinkin välittäjäaineisiin, kuten asetyylikoliiniin, glutamaattiin ja serotoniiniin. Reseptoreita, jotka reagoivat nikotiiniin elimistössä, on eri kohdista elimistössä, esimerkiksi poikkijuovaisissa lihaksissa, lisämunuaisytimessä sekä keskushermostossa. Tupakointia lopetettaessa fyysiset vieroitusoireet syntyvät yleensä nikotiinin puutteesta, näitä oireita voivat olla esimer-

kiksi hermostuneisuus, unettomuus ja tupakanhimo. Riippuvuus voi olla myös sosiaalista, emotionaalista tai psyykkistä. Nikotiiniriippuvuus ja sen voimakkuus ovat yksilöllisiä. Sosiaalinen riippuvuus on usein tiedostamatonta, tällöin tupakointi liittyy tietyn ystäväpiirin kanssa olemiseen tai johonkin muuhun sosiaaliseen tilanteeseen. Tupakoinnilla voi olla myös mielialaa rauhoittava ja keskittymistä helpottava vaikutus. Tupakoinnista kehittyä äkkiä osa minäkuva, josta on myöhemmin vaikea päästä eroon. Lopettamisen jälkeenkin tämä tupakoiva minäkuva tulee helposti esiin, erityisesti stressaavissa tilanteissa. (Ahtee 2003, 132–139; Holopainen 2001, 37–38; Pietilä 2003, 419.)

2.2 Passiivinen tupakointi

Passiivisella tupakoinnilla tarkoitetaan ilmaan leviävän tupakansavun hengittämistä. Passiivinen tupakointi on elimistölle jopa haitallisempaa kuin aktiivinen tupakointi. (Pietilä 2003, 422.) Tupakkaa poltettaessa ilmaan leviävästä savusta vain 15 % on suodatettua ja jopa 85 % suodattamatonta, joten se sisältää enemmän tupakan haitallisia ainesosia kuin tupakoitsijan keuhkoihinsa vetämä savu (Valkonen 2001, 2205). Tätä ilmaan leviävää savua kutsutaan sivusavuksi ja pääsavuksi kutsutaan sitä savua, jonka tupakoitsija hengittää ulos. Sivusavussa voi olla nikotiinia jopa 40 %, kun pääsavussa nikotiinin osuus on noin 15–25 %, myös tervan määrä sivusavussa on korkeampi kuin pääsavussa. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2000:11, 22–24.)

Aikuisista noin 26 % altistuu ympäristön tupakansavulle päivittäin ja lapsistakin noin 7 %. Suomessa lasten tupakansavulle altistuminen on kuitenkin vähäisempää kuin muissa Pohjoismaissa. Pienimmät lapset altistuvat yleensä kotona ympäristön tupakansavulle vanhempien tupakoidessa, mutta nuorilla sitä tapahtuu enemmän vapaa-ajan vieton yhteydessä. (Kallio & Jokinen 2001,71; Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2000:11, 56–58.) Nuorten tupakansavulle altistuminen on vähentynyt tasaisesti kaikissa ikäryhmissä 1990-luvun alusta lähtien. Vuonna 2007 12-vuotiaista pojista 7 % ja tytöistä 11 % altistui tupakansavulle päivittäin. (Rimpelä ym. 2007, 32–33.)

Passiivisen tupakoinnin aiheuttamia terveyshaittoja ovat erilaiset keuhkosairaudet sekä sydän- ja verisuonisairaudet. Terveyshaitat ovat lähes samat kuin aktiivisesti tupa-

koidessa. Passiivisesta tupakoinnista kärsivät erityisesti lapset, joiden vanhemmat tupakoivat. Näillä lapsilla esiintyy enemmän astmaa ja muita keuhkosairauksia sekä korvatulehduksia kuin tupakoimattomien vanhempien lapsilla. (Holopainen 2001, 37; Pietilä 2003, 422.) Passiivinen tupakointi lisää esimerkiksi sepelvaltimotaudin riskiä jopa 25 %. Tämä riski perustuu siihen, että tupakansavun sisältämät radikaalit aiheuttavat muutoksia rasvahapoissa ja edistävät siten kolesterolin kertymistä valtimoiden seinämiin. (Valkonen 2001, 2205.)

2.3 Aikuisten tupakointi

Suomalaisen aikuisväestön tupakointitottumuksia on havainnoitu jo 1960-luvulta lähtien. Tarkempaa tietoa on saatu vuodesta 1978 lähtien vuosittain tehtävän ”Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys” -tutkimuksen myötä. Aikuisväestön tupakointitavoissa sekä yleisessä tupakointikäyttäytymisessä on tapahtunut suuria muutoksia viime vuosikymmenten aikana. (Helakorpi ym. 2009, 2.)

Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna miesten päivittäinen tupakointi on vähentynyt tasaisesti. Miehistä noin 60 % tupakoi 1960-luvulla, 1970–1980-luvuilla noin 35 % ja vuonna 2008 24 % työikäisistä miehistä tupakoi päivittäin. Naisten tupakointi lisääntyi 1960-luvun lukemista 1970-luvun puoliväliin saakka. Sen jälkeen naisten tupakointi on pysynyt pitkään samalla tasolla, ollen noin 20 %. Viime vuosina on tapahtunut lievää laskua, vuonna 2008 työikäisistä naisista päivittäin tupakoi 18 %. (Helakorpi ym. 2009, 4,5,65; Suomalaisista tupakoi enää alle 20 prosenttia, 25.9.2009.)

Aikuisten tupakointia on tutkittu myös alueellisesti vertailemalla eri maakuntia keskenään. Päivittäin tupakoivien miesten määrä on vähentynyt tasaisesti jokaisessa maakunnassa, paitsi Kaakkois-Suomessa, jossa miesten päivittäistupakoinnin määrä on noussut nopeasti. Myös naisten päivittäistupakoinnin määrä Kaakkois-Suomessa on noussut 2000-luvun alusta. Muissa maakunnissa naisten päivittäinen tupakointi on pysynyt samalla tasolla, eniten tupakoivia naisia on Uudellamaalla. Kaiken kaikkiaan päivittäisen tupakoinnin alueelliset erot ovat kaventuneet molempien sukupuolten osalta. (Helakorpi ym. 2009, 14.)

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna noin miljardi miestä ja noin 250 miljoonaa naista tupakoi päivittäin. Teollisuusmaiden miehistä 35 % ja kehitysmaiden miehistä 50 %

tupakoi päivittäin. Miesten tupakointi näyttäisi olevan huipussaan ja lähtevän laskuun tulevien vuosien aikana. Naisista 22 % teollisuusmaissa ja 9 % kehitysmaissa tupakoi päivittäin. Teollisuusmaiden naisten tupakointi on myös vähenemässä, etenkin Australiassa, Kanadassa, Iso-Britanniassa sekä USA:ssa. (Mackay & Eriksen 2002, 26–27.)

2.4 Tupakkalaki

Lailla toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (13.8.1976/693) pyritään eri toimenpiteillä ehkäisemään tupakoinnin aiheuttamia terveysvaaroja ja -haittoja (1§). Kyseisessä laissa tupakalla tarkoitetaan tupakkakasvien lehdistä, varsista ja rungoista valmistettuja tai niitä sisältäviä tupakkatuotteita, joita ovat poltettavaksi, sieraimiin vedettäväksi, imeskeltäväksi tai pureskeltäväksi tarkoitetut tupakkaa sisältävät tuotteet. Savukkeella tarkoitetaan poltettavaksi tarkoitettua paperiin tai muuhun hylsynmuotoiseen päällykseen sijoitettua tai sijoitettavaksi tarkoitettua tupakkakääröä ja tupakointivälineellä tupakointiin tai sen valmisteluun tarvittavaa välinettä. (2§.)

Tupakkatuotteiden turvallisuutta säädetään erilaisilla asetuksilla, esimerkiksi valtioneuvosto säätää asetukset niistä terveysvaaroja ja -haittoja aiheuttavista aineista, joita tupakkatuote ja -väline eivät saa sisältää eivätkä käytettäessä vapauttaa, ja sosiaali- ja terveysministeriö säätää asetuksen paloturvallisuusvaatimuksista (5§). Valmistaja tai maahantuottaja vastaa siitä, että näitä säädöksiä noudatetaan. Heidän tulee myös keran vuodessa ilmoittaa tiedot tupakkatuotteesta sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (6§). Valmistajan tai maahantuojan on myös ennen myyntiä merkittävä tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin suomeksi ja ruotsiksi varoitukset tupakan terveyshaitoista sekä savuketta poltettaessa syntyvän tervan, nikotiinin ja hiilimonoksidin määrät. Tupakkatuotteessa ei saa olla merkintöjä, jotka saattavat luoda vaikutelman, että tupakkatuote olisi vähemmän haitallinen kuin muut tupakkatuotteet. (7§.)

Tupakkatuotteita ei saa lain mukaan mainostaa suoraan eikä epäsuorasti. Epäsuoralla mainonnalla tarkoitetaan tupakkatuotteen myynnin edistämistä muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä. (8§.) Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti on luvanvaraista toimintaa ja myynnin tulee tapahtua valvottuna, lisäksi myyjillä tulee olla omavalvontasuunnitelma siitä, kuinka myynti alle 18-vuotiaille estetään. Tupakkatuotteita tai tupakointivälineitä ei saa myydä eikä luovuttaa alle 18-vuotiaalle. (10§.) Ase-

tuksessa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (25.2.1977/225) 11 §:ssä sanotaan, että tupakan myyntipisteissä ja automaattisissa myyntilaitteissa tulee olla ilmoitus, että: ”Tupakan myynti alle 18-vuotiaalle on kielletty. Tupakka aiheuttaa riippuvuuden ja vahingoittaa terveyttä.” Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 31 c § määrää, että se, joka myy tai luovuttaa tupakkatuotteen tai tupakointivälineen alle 18-vuotiaalle tuomitaan tupakan myyntirikkomuksesta sakkoon.

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 12 § kieltää tupakoinnin päiväkotien lapsille ja oppilaitosten oppilaille tarkoitetuissa sisätiloissa ja niiden alle 18-vuotiaille tarkoitetuilla ulkoalueilla, julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatuissa sisätiloissa, yleisissä tilaisuuksissa sekä kulkuneuvoissa. Lain 13 §:n mukaan tupakoinnille voi tietyissä tapauksissa varata omat tilat, joista tupakansavu ei kulkeudu muihin tiloihin, mutta ei sellaisten sisätilojen yhteydessä, jotka ovat pääasiassa tarkoitettu alle 18-vuotiaiden käyttöön. (Asetus toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 25.2.1977/225; Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13.8.1976/693.)

3 NUORTEN TUPAKOINTI

Seuraavassa kerrotaan varhaisnuoren kehityksestä ja siihen liittyvästä riskikäyttäytymisestä sekä erilaisista nuorten tupakointikäyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi tarkastellaan nuorten tupakointimääriä valtakunnallisten tutkimusten mukaisesti.

3.1 Varhaisnuoren kehitys ja riskikäyttäytyminen

Nuori on laaja käsite, joka käsittää henkilöt kymmenvuotiaista aina yli 20-vuotiaiksi. Tämän takia nuoruus on jaettu eri vaiheisiin, tähän opinnäytetyöhön osallistuneet kuudesluokkalaiset ovat 12-vuotiaita eli varhaisnuoria. Nuoruus mielletään lapsuuden ja aikuisuuden väliseksi elämäntilanteeksi, jolloin tapahtuu huomattavaa kehitystä. Kehitystä tarkastellaan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta näkökulmasta, sillä ihminen on kokonaisuus näistä alueista. Fyysisellä kehityksellä tarkoitetaan motorista kehitystä ja kasvua. Sosiaaliseen kehitykseen kuuluu sosiaalisten taitojen kehittyminen. Psykyinen kehitys jaetaan kognitiiviseen ja persoonallisuuden kehittymiseen. Nuoren kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat oma aktiivisuus, ympäristö sekä perimä, näin jokaisesta nuoresta tulee omannäköinen yksilö. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 51.)

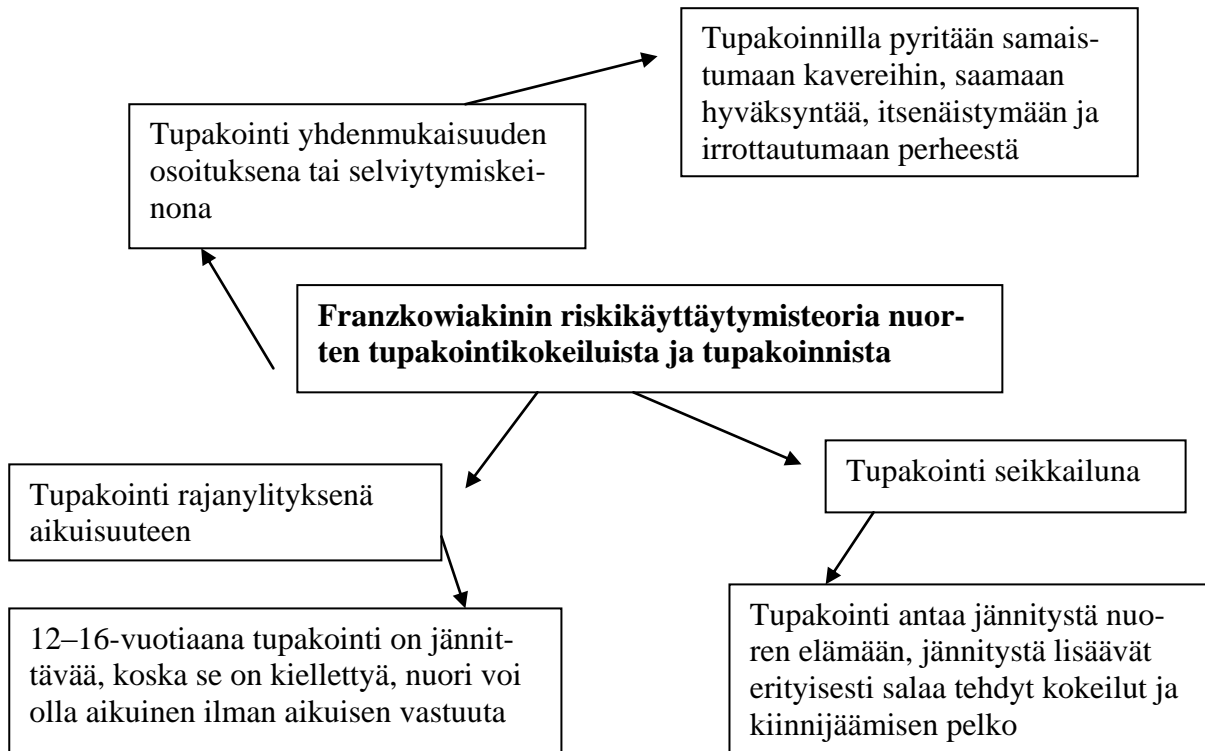
Nuoren kehittymistä ja valmistautumista aikuisuuteen ohjaavat kehityshaasteet. Kehityshaasteet syntyvät, kun nuoren tavoitteet, haaveet, tarpeet, voimavarat sekä yksilöhistoria kerätään yhteen ja niihin lisätään ympäristön velvollisuudet, odotukset, toimintamahdollisuudet sekä ympäristön antama tuki. Nämä kehityshaasteet muokkaavat voimakkaasti nuoren minäkuvaa. Kehityshaasteet voivat joko onnistua tai epäonnistua. Onnistuneet kehityshaasteet näkyvät nuoren positiivisena minäkuvana sekä elämänhallinnan tunteen kasvuna. Kehityshaasteiden epäonnistuminen luo negatiivisen minäkuvan, huonontaa itsetuntoa ja elämänhallintaa sekä lisää syrjäytymisriskiä. Samalla epäonnistuneet kehityshaasteet lisäävät riskikäyttäytymistä ja ovat riski tupakointikokeiluja ajatellen. (Aaltonen ym. 2003, 15,82.)

Psykologiassa nuoruuden keskeisimmiksi kehityshaasteiksi on nimetty ruumiinkuvan uudelleen jäsentäminen, vanhemmista irrottautuminen, identiteetin saavuttaminen sekä maailmankuvan täydentäminen. Nuorten tupakointikokeiluja ajatellen erityisiä haasteita nuoren kehityksessä ovat identiteetin saavuttaminen sekä vanhemmista irrottautuminen. (Himberg, Laakso, Peltola, Näätänen & Vidjeskog 2003, 89–90.)

Identiteetin kehitys nuoruudessa on aikaa, jolloin nuori etsii itseään, tällöin myös minäkuvan kehitys on voimakasta. Minäkuvan kehittymiseen vaikuttaa voimakkaasti muiden ihmisten suhtautuminen nuoreen, myös erilaiset roolimallit ja kaverit ovat tärkeitä. Identiteetin kehitykseen liittyvät myös identiteetikriisit, jolloin nuori hakee omia voimavarojaan ja tarpeitaan suhteessa ympäristöön. Kehittäessään omaa identiteettiään nuori harjoittelee päätöksentekoa ja erilaisia rooleja. Irtautuminen vanhemmista tapahtuu taistelemalla oman vapauden puolesta voimakkaasti, osaamatta kuitenkaan kantaa vastuuta kaikesta. Nuoren kehittyvää identiteettiä vahvistavia tekijöitä ovat kokeilu sekä hylkäämisen ja hyväksymisen prosessit. (Aaltonen ym. 2003, 74–79; Himberg ym. 2003, 99–102.)

Nuoren tupakointikokeilut ovat osa nuoren kehitykseen liittyvää riskikäyttäytymistä. Riskikäyttäytyminen on osa nuoren itseilmaisua ja itsenäistymistä, sillä on myös sosiaalinen merkitys. Riskikäyttäytyminen ilmenee sääntöjen ja yhteiskunnan vastustamisena. Riskikäyttäytymisen tavoitteena on sisäisen tasapainon saavuttaminen. (Aaltonen ym. 2003, 284–286.)

Franzkowiakinin riskikäyttäytymisteorian avulla voidaan arvioida tupakoinnin merkitystä nuorelle. Teorian mukaan tupakointi on osa nuoruuden kehityshaasteita. (Aaltonen ym. 2003, 284–286.) Teoria antaa tupakointikokeiluille ja tupakoinnille kolme eri selitystä, jotka ilmenevät alla olevasta kuvasta 1:

Kuva 1. Franzkowiakinin riskikäyttäytymisteoria (Aaltonen ym. 2003, 284–286)

3.2 Nuorten suhtautuminen tupakointiin

Tutkimusten mukaan nykynuorison asenteet ovat tupakointivastaisia, yleisesti ottaen nuorisokulttuuri on tupakkakielteinen. Tämän arvioidaan olevan muun muassa luonnollista seurausta siitä, että nuoret ovat eläneet jo vuosia savuttomuuden ja tupakointirajoitusten keskellä. Suurimpina vaikuttajina nuorten tupakointiasenteisiin ovat omat vanhemmat, varsinkin äiti sekä kaverit. (Havu & Lasarov 2002, 41–43; Nuorten asenteet tupakointia kohtaan 5.3.2009; Vuorinen 2006, 46.)

Nuorten mielestä tupakoiva nuori ei ole kiinnostavampi tai hauskempi kuin tupakoimaton, vaan tupakoimattomat nuoret kuvaavat tupakoivia nuoria adjektiiveilla huonommin menestyvä, epäsiisti ja tyhmempi. Tupakoimattomia nuoria on taas kuvattu

seuraavilla ominaisuuksilla: uskallus olla oma itsensä, järkevä, positiivinen, itsestään välittävä sekä hyvän itsetunnon omaava. (Leskinen & Sironen 2000, 27–29; Nuorten asenteet tupakointia kohtaan 5.3.2009.)

Nuorten tupakoimattomuutta tutkivassa tutkimuksessa on todettu seuraavien arvojen vaikuttavan nuorten tupakoimattomuuteen: terveyden säilyminen, rahan säästyminen, luonnon suojeleminen sekä urheiluseuran sääntöjen noudattaminen (Leskinen ym. 2000, 27–29). Huolimatta nykyisestä tupakoinnin vastaisesta sukupolvesta, osa nuorista tupakoi. Suurin osa näistä tupakoivista nuorista kuitenkin pitää omaa tupakointiaan väliaikaisena ja aikoo lopettaa tupakoinnin heti aikuistuttuaan. (Simonen 2007, 42.)

3.3 Tupakoinnin aloittamisen vaiheet

Tupakoinnin aloittaminen ei kokonaisuudessaan ole yksi tapahtuma, vaan se on jaettu viiteen eri osa-alueeseen. Jokaiseen vaiheeseen liittyy olennaisesti senhetkiset tupakointitottumukset sekä tupakointiin vaikuttavat psykososiaaliset tekijät. (Hara 2000, 14–15.)

Ensimmäinen vaihe on niin sanottu valmistava vaihe, jolloin nuori muodostaa käsityksiään tupakoinnista. Tässä vaiheessa nuoreen vaikuttavat mainonta sekä tupakoivat roolimallit. Valmistava vaihe johtaa joko nuoren tupakoimattomuuteen tai yritysvaiheeseen. (Hara 2000, 14–15.)

Yritysvaiheessa nuori polttaa ensimmäiset savukkeensa. Yritysvaiheessa psykososiaalisesti vaikuttavia tekijöitä ovat ystävien tupakointi, käsitys tupakoinnin tavallisuudesta sekä tupakan saatavuus. Tämän vaiheen jälkeen nuori lopettaa tupakoinnin tai jatkaa tupakointia ja siirtyy kokeiluvaiheeseen. (Hara 2000, 14–15.)

Kokeiluvaiheessa nuorella esiintyy epäsäännöllisesti toistuvaa tupakointia. Riskitekijöinä kokeiluvaiheessa ovat tupakointia tukevat tilanteet, tupakoivat ystävät, vaikeus torjua tupakan tarjoaja sekä tupakan saatavuus. Kokeiluvaihetta seuraa nuoren tupakoimattomuus tai säännöllinen tupakointi. (Hara 2000, 14–15.)

Säännöllisen tupakoinnin vaiheella tarkoitetaan tilannetta, jolloin nuori tupakoi vähintään kerran viikossa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Säännöllisen tupakoinnin riskitekijöitä ovat tupakoivat ystävät, käsitys tupakoinnista henkilökohtaisena asiana sekä tupakoinnin rajoittamattomuus koulussa, kotona ja yhteisöissä. Säännöllinen tupakointi johtaa tupakoinnin lopettamiseen tai riippuvuuteen. Riippuvuusvaiheessa nuorelle on kehittynyt fysiologinen riippuvuus nikotiinista. (Hara 2000, 14–15.)

3.4 Tupakoinnin aloittamiseen vaikuttavat tekijät

Tupakoinnin riskitekijöitä on tutkittu jo 1950–60-luvuilta lähtien ja keskeisimmät syyt ovat säilyneet samoina 2000-luvulle asti (Rimpelä 2002, 399). Millään yksittäisillä tekijöillä ei voida selittää nuorten tupakoinnin aloittamista, esimerkiksi satunnaista tupakointia ei voida selittää perherakenteella, vanhempien koulutustasolla tai asuinympäristön vaikutuksella (Kallio & Jokinen 2001, 1373; Rainio 2009, 42).

3.4.1 Perhe vaikuttavana tekijänä

Perherakenteella katsotaan olevan vaikutusta lasten ja nuorten tupakointikäyttäytymiseen niin, että uus- ja yksinhuoltajaperheissä elävät nuoret tupakoivat runsaammin ja kokeilevat tupakkaa herkemmin kuin ydinperheissä elävät nuoret. Tutkimusten mukaan ydinperheissä noudatetaan tiukempia tupakointikieltoja, kuin muissa perhetyypeissä. On havaittu, että perherakenteella on suurempi vaikutus tyttöjen tupakointikäyttäytymiseen kuin poikien. (Ahlström ym. 2002, 425–427; Metso, Ahlström, Huh-
tanen, Leppänen & Pietilä 2009, 33; Rainio 2009, 41.)

Vanhempien ja sisarusten tupakoinnin on todettu olevan yksi vaikuttavimmista tekijöistä nuorten tupakoinnin alkamisessa. Mikäli vanhemmat tai sisarukset tupakoivat, on myös nuorella suurempi riski ryhtyä tupakoimaan. Vanhempien tupakoimattomuudella on merkittävä suojaava vaikutus nuorten tupakoimattomuuteen. (Ahlström ym. 2002, 428; Rainio 2009, 37.)

Vanhempien asenteella tupakointia kohtaan on vaikutusta nuorten tupakointikäyttäytymiseen ja -asenteisiin. Nuorten tupakoinnin aloittamista edistää huomattavasti vanhempien piittaamaton asenne tupakointiin. Toisaalta vanhempien kielteinen suhtautu-

minen suojaa nuoria tupakoinnin aloittamiselta. Vanhempien asettama tupakointikielto kotona sekä tupakan saatavuuden rajoittaminen kotoa suojaavat nuoria tupakoinnilta. (Ahlström 2002, 423–428; Rainio 2009, 37–42.)

Myös vanhempien koulutustasolla on havaittu olevan vaikutusta nuorten tupakointiin. Yleisintä päivittäinen tupakointi on nuorilla, joiden vanhemmilla on peruskoulutus, kun taas korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla tupakointi on vähäisintä. Lisäksi on todettu, että maanviljelijöiden lapsilla tupakointi on vähäisempää kuin muiden ammattiryhmien edustajien lapsilla. (Karvonen, Rimpelä, Helakorpi & Rimpelä 2002, 914; Metso ym. 2009, 33.)

3.4.2 Ympäristö vaikuttavana tekijänä

Suuri merkitys tupakoinnin aloittamiseen on ulkoisilla tekijöillä, ystävillä ja ympäristön odotuksilla (Nuorten tupakointi 6.3.2009). Elinympäristö kehittää nuoren elämäntapoja, asenteita ja uskomuksia. Useat tupakoivat roolimallit lisäävät nuoren tupakointiriskiä, näitä ovat esimerkiksi valmentaja, näyttelijät ja muusikot. Heidän käyttäytyminen, asenne ja puheet vaikuttavat nuoriin. (Rainio, Rimpelä & Rimpelä 2006, 180; Simonen 2007, 43.)

Sosiaalinen paine on merkittävin tupakointikokeiluihin johtava ympäristötekijä. Nuorten tupakoinnin aloitus on yhteydessä riskinottoon, kapinallisuuteen ja poikkeavaan käytökseen. (Hara 2000, 13; Kallio & Jokinen 2001, 1373.) Tärkeitä vaikuttajia nuorten tupakointiin ovat kaverit, erityisesti paras ystävä. Ystävillä on merkitystä myös kokeilujen muuttuessa säännölliseksi tupakoinniksi. Nuorten omasta mielestä tupakoinnilla saattaa olla parantava vaikutus sosiaaliseen asemaan. (Hara 2000, 13; Kallio & Jokinen 2001, 1374; Nuorten tupakointi 6.3.2009.)

Huono koulumenestys jo ala-asteella on riskitekijä tupakoinnin aloittamiselle ja tupakointikokeiluille. Tupakoinnilla puolestaan on vaikutusta koulumenestykseen. Huonolla koulumenestyksellä on taas vaikutusta tupakoinnin säännöllistymiseen sekä lopettamisen vaikeuteen. (Nuorten tupakointi 6.3.2009.)

Tutkimusten mukaan nuoret tupakoivat eniten niissä maakunnissa, joissa aikuisten tupakointi on runsainta (Karvonen ym. 2002, 915). Tupakointitrendit alkavat kaupun-

geissa ja leviävät niistä maaseudulle pienellä viiveellä. Tällä hetkellä tupakointi on vähentynyt kaikilla alueilla. Pääkaupunkiseutu ja Pohjois-Suomi ovat olleet aina alueet, joilla nuoret tupakoivat eniten ja vähiten Suomessa. Vuonna 1995 päivittäin tupakoivia nuoria oli eniten pääkaupunkiseudulla (30 %) ja vähiten Pohjois-Suomessa (17 %). Vuonna 2007 tilanne oli täysin päinvastainen, pääkaupunkiseudulla asuvista nuorista 16 % tupakoi päivittäin ja Pohjois-Suomessa asuvista nuorista 23 %. Muualla Etelä-Suomessa nuorista 19 % tupakoi päivittäin vuonna 2007. (Metso ym. 2009, 30–31.)

3.5 Nuorten tupakointikokeilut

Tupakointikokeilu kuuluu lähes jokaisen nuoren elämään jossakin vaiheessa, ensimmäiset kokeilut tapahtuvat varhain, aikaisimmillaan 10–11 vuoden iässä. Suurimmalla osalla nuorista tupakointi loppuu jo kokeiluun, näin nikotiiniriippuvuutta ei ehdi syntyä. Osa nuorista kuitenkin alkaa tupakoida päivittäin, tämä tapahtuu yleensä pian kokeilujen jälkeen, sillä nuorten nikotiiniriippuvuus syntyy nopeasti. (Rimpelä 2002, 397; Tupakointikokeilut 1.9.2009; Vuori ym. 2004, 186.)

Nuorten tupakointikokeiluja on tutkittu säännöllisesti vuodesta 1977 lähtien, tällöin puolet 12-vuotiaista pojista oli kokeillut tupakkaa ja tytöistä kokeiluja oli tehnyt noin 30 %. Kokeilujen määrä laski vuoteen 1989, jolloin sekä tyttöjen että poikien tupakointikokeilut kääntyivät voimakkaasti nousuun. Tätä nousua kesti vuoteen 1991, jonka jälkeen tupakointikokeilut vähenivät tasaisesti vuoteen 2001 asti, jolloin tapahtui jyrkkä lasku niin tyttöjen kuin poikien osalta. Vuonna 2007 12-vuotiaista tytöistä tupakkaa oli kokeillut 10 %, pojista kokeilleita oli 16 %. Kaiken kaikkiaan 12-vuotiaiden tupakointikokeilut ovat vähentyneet huomattavasti vuosikymmenten aikana ja laskusuuntainen kehitys näyttäisi jatkuvan edelleen. Sukupuolten väliset erot 12-vuotiaiden tupakointikokeiluissa olivat suuria vuonna 1977 ensimmäisiä tutkimuksia tehdessä. Tänä päivänä erot ovat pienentyneet, mutta pojat kokeilevat tupakkaa edelleen hieman useammin kuin tytöt. (Rimpelä ym. 2007, 26.)

Muissa ikäryhmissä, 14–18-vuotiailla, tupakointikokeilut ovat paljon yleisempiä kuin 12-vuotiailla. 14-vuotiaista noin 35 % on kokeillut tupakkaa, 16-vuotiaista jo 61 % on tehnyt kokeilun, 18-vuotiailla vastaava prosentti on 85 %. Myös näiden ikäryhmien

tupakointikokeiluissa on tapahtunut vaihteluja vuosikymmenten aikana, kaiken kaikkiaan tupakointikokeilut ovat vähentyneet. (Rimpelä ym. 2007, 26.)

3.6 Nuorten päivittäinen tupakointi

Päivittäinen tupakointi 12-vuotiaiden keskuudessa on aina ollut ja on edelleen erittäin vähäistä, alle 5 % 12-vuotiaista tupakoi päivittäin. Päivittäinen tupakointi yleistyy nuorten keskuudessa 14–18 vuoden iässä. Nuorten päivittäistä tupakointia on seurattu 1980-luvun alusta lähtien, jolloin 14-vuotiaista päivittäin tupakoi noin 14 %, 16-vuotiaista noin 22 % ja 18-vuotiaista noin 30 %. Nuorten päivittäisessä tupakoinnissa on myös tapahtunut muutoksia vuosikymmenten aikana, niin kuin nuorten tupakointikokeiluissakin. Kaiken kaikkiaan päivittäinen tupakointi on vähentynyt, vuonna 2007 14-vuotiaista noin 7 %, 16-vuotiaista noin 20 % ja 18-vuotiaista noin 30 % tupakoi päivittäin. (Rimpelä ym. 2007, 27.)

Päivittäisen tupakoinnin osalta myös sukupuolten välillä on ollut suurta vaihtelua vuosien aikana. Tytöt tupakoivat 1980-luvulla selvästi vähemmän kuin pojat, tämä kesti 1990-luvun puoliväliin, jonka jälkeen tytöt ja pojat tupakoivat keskimäärin yhtä paljon. Tytöt menivät poikien ohitse tupakointitilastoissa 2000-luvun alussa, vuonna 2007 tytöistä ja pojista tupakoi lähes yhtä suuri osuus. (Rimpelä ym. 2007, 27–28.)

4 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävää työtä. Siihen kuuluvat päihdevalistus sekä päihteiden saatavuutta rajoittavat tekijät. Ehkäisevän päihdetyön kohteena ovat niin yhteisö kuin siinä elävä yksilökin. (Kylmänen 2005, 9–10.) Ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvointipolitiikkaa, siihen sisältyvät alkoholi, tupakka ja erilaiset huumaavat aineet. Sen suunnittelu ja ratkaisut voidaan jakaa julkisen hallinnon, kansalaistoiminnan ja elinkeinoelämän kesken. Kunnat ovat vastuussa omalla alueellaan tapahtuvasta ehkäisevästä päihdetyöstä, jota tekevät sosiaali- ja terveyshuolto, nuorisotoimi, koulu, poliisi, seurakunta ja järjestöt. (Warsell & Vertio 2003, 50.) Tässä opinnäytetyössä ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan tupakoinnin ehkäisemiseksi tehtävää työtä.

Ehkäisevällä päihdetyöllä tavoitellaan ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Se voidaan jakaa primaari-, sekundaari- ja tertiaaripreventioon. Primaaripreventiolla pyritään ennaltaehkäisemään päihdeongelman syntyminen, kun taas sekundaaripreventio kohdistuu riskiryhmiin, joilla voi olla jo alkava päihdeongelma ja tertiaaripreventio kohdistuu päihteiden ongelmakäyttäjiin. Kouluissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä pidetään primaaripreventiona, ja sen tarkoitus on lisätä tietoa päihteistä ja niiden haitoista sekä antaa keinoja terveellisen elämäntavan ylläpitämiseen. (Huoponen ym. 8–10; Kylmänen 2005, 10.) Kouluilla katsotaankin olevan merkittävä asema ehkäisevässä päihdetyössä, sillä se tavoittaa käytännöllisesti katsoen kaikki nuoret. Koulut pyrkivät tekemään yhteistyötä kotien kanssa ja tukemaan kotien tekemää kasvatusta. Koulussa pyritään kehittämään nuorten terveyden lukutaitoa ja sitä kautta luomaan heille mahdollisuudet itse päättää omista terveystavoistaan. (Huoponen ym. 18–32.)

Peruskoulujen opetustyötä säätelee ja sille pohjan asettaa opetushallituksen laatimat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Näiden perusteiden pohjalta opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman, jossa mainitaan muun muassa yhteistyö koulun ja kotien välillä sekä suunnitelma toimenpiteistä päihteiden käytön yhteydessä. Perusopetuksen tarkoituksena on tarjota oppijoille yleissivistystä sekä edistää yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta. Terveydenedistäminen ja sitä kautta päihdekielteisyys näkyvät kouluissa niin kouluympäristössä kuin säännöissäkkin. Päihdetietouden opetus sisältyy eri oppiaineisiin, kuten biologiaan ja terveystietoon. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 10–25, 175–182, 199–202.) Kouluilla on myös mahdollisuus osallistua erilaisiin tapahtumiin ja teemapäiviin, joissa puhutaan ja havainnollistetaan päihteiden käyttöön ja niiden vaarallisuuteen liittyviä asioita, esimerkiksi Selvä reitti -tapahtuma, jossa päihteistä oppiminen tapahtuu elämysten kautta ja keskustelemalla nuorten omista ajatuksista päihteistä.

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan myös erilaisten ohjelmien ja kampanjoiden avulla. Terveys 2015 -kansanterveysohjelma on vuonna 2001 alkanut terveydenedistämiseen keskittyvä yhteistyöohjelma. Sen avulla pyritään parantamaan kansanterveyttä koko yhteiskunnan alueella ja kaikilla hallinnonaloilla, ei ainoastaan terveydenhuollossa. Terveys 2015 -ohjelmassa on kahdeksan tavoitetta, joiden tarkoitus on lisätä kansalaisten terveitä ja toimintakykyisiä elinvuosia sekä pienentää väestöryhmien välisiä

terveyseroja. Kansanterveysohjelman tavoitteena on muun muassa lisätä lasten terveyttä ja hyvinvointia, vähentää nuorten tupakointia sekä nuorten miesten tapaturmaisia ja väkivaltaisia kuolemia, lisätä aikuisten toimintakykyä ja elinikää sekä lisätä suomalaisten tyytyväisyyttä terveyspalveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2001:4, 8–18.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa kuudesluokkalaisten tupakointitavoista, tupakkakokeiluista sekä asenteista tupakointia kohtaan. Lisäksi tarkoituksena oli tutkia tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin ennaltaehkäisevästi tai sitä lisäävästi. Opinnäytetyöllä pyrittiin myös saamaan tietoa siitä, kokevatko kuudesluokkalaiset saavansa koulusta riittävästi tietoa tupakoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä. Nämä tutkimuskysymykset laadittiin aiheeseen liittyvän aiemman tiedon pohjalta.

Opinnäytetyössä haettiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaista kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen on?
2. Mitkä tekijät vaikuttavat kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytymiseen?
3. Mitä kuudesluokkalaiset ajattelevat tupakoinnista ja tupakoivista ihmisistä?
4. Saavatko kuudesluokkalaiset mielestään tarpeeksi tietoa tupakoinnista?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on laajempien kokonaisuuksien hahmottaminen. Laadullisella tutkimuksella pyritään selvittämään asenteita ja uskomuksia, kuvaamaan tapahtumaa, ymmärtämään toimintaa sekä tekemään teoreettisia tulkintoja. Siinä korostuu tosiasioiden löytäminen ja perehtyminen niihin, ei niinkään tilastollinen yleistäminen. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää erilaisia lukutapoja, eivätkä kvantitatiiviset menetelmäkään ole poissuljettuja vaihtoehtoja tuomaan uusia

näkökulmia tutkimuksen tuloksiin. Laadullista tutkimusta tehdessä tulee pohtia, miten saavutetaan ilmiöiden muutokset. Mahdollista onkin, että sosiaalisen todellisuuden ilmiöitä tutkittaessa tulokset ovat ajan myötä muuttuvia ja vain paikallisesti tosia. Tutkimuskohteesta on kuitenkin tarkoitus luoda historiallisesti tarkka kuvaus ja sijoittaa se yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä. (Aira 2005, 1074; Eskola & Suoranta 1998, 13–18; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 156–157; Janhonen & Nikkonen 2001, 35; Tuomi & Sarajärvi 2003, 87.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muuttuu koko tutkimuksen ajan aina tilanteen mukaisesti. Tiedonhankinta on yleensä kokonaisvaltaista ja perustuu tutkittavan omaan kertomukseen. Aineistonkeruu tapahtuukin tyypillisesti luonnollisessa tilanteessa laadullisia menetelmiä hyväksikäyttäen. Tärkeintä laadullisessa tutkimuksessa ei ole aineiston suuri määrä vaan sen laatu ja analysoinnin perusteellisuus. Aineistoa analysoidaan yleisimmin induktiivisella menetelmällä, aineistoa yksilöllisesti käsitellen. Tulkintoja tehdään koko tutkimuksen ajan ja tutkimuksen eri vaiheet kulkevat käsi kädessä, tutkimuksen edetessä voidaan joutua palaamaan alkuperäiseen aineistoon. (Eskola & Suoranta 1998, 13–18; Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

6.2 Essee aineistonkeruumenetelmänä

Laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan kerätä haastattelulla, havainnoinnilla sekä erilaisilla kirjallisilla dokumenteilla (Aira 2005, 1074–1075). Kirjalliset dokumentit voidaan jakaa yksityisiin dokumentteihin eli puheisiin, kirjeisiin, päiväkirjoihin, muistelmiin ja esseisiin sekä joukkotiedotuksen dokumentteihin eli lehtiin, elokuviin, radio- ja tv-ohjelmiin. Käytettäessä yksityisiä dokumentteja oletetaan kirjoittajan pystyvän ilmaisemaan itseään kirjallisesti. Erityistä huomiota vaatii kirjoittajan iän ja kirjallisten kykyjen huomioiminen. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 86.)

Jotta voidaan puhua esseestä, tulee kirjoitelman täyttää tiettyjä laatu- ja tyyli vaatimuksia. Kirjoittajan elämäkokemus ja laaja-alainen tieto näkyvät esseestä näkökulmien vaihteluna sekä persoonallisuutena. Nykyisin esseen määrittely on löyhempää kuin aiemmin. Hyvän esseen tulisi olla tehtävänannon mukainen, omasta ajattelusta lähtevä, rakenteeltaan johdonmukainen, sisällöltään neutraali sekä yleisilmeeltään selkeä. (Hirsjärvi ym. 2007, 268–270.)

Essee valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, jotta nuoret saatiin kertomaan asioista mahdollisimman monipuolisesti. Esseillä pystyttiin rohkaisemaan kuudesluokkalaisia kirjoittamaan rehellisesti omasta tupakointikäyttäytymisestään, sillä tupakointi on kuudesluokkalaisille salaisuus, jota he eivät halua aikuisten tietoon. Esseissä nuoret saivat tuoda ajatuksensa esiin vapaasti omin sanoin, kun taas haastattelutilanteessa nuoria olisi voinut jännittää ja asioita olisi saattanut jäädä kertomatta. Kuudesluokkalaisilla katsottiin olevan valmius kirjoittaa esseet, sillä tämän ikäisenä nuori hallitsee abstraktin ajattelun ja vapautuu konkreettisesta ajattelusta. Nuori pystyy myös tekemään loogisia päätelmiä sekä soveltamaan yleisiä sääntöjä yksittäisiin tapahtumiin. (Aaltonen ym. 2003, 61; Himberg ym. 2003, 43.) Kuudesluokkalaisten kirjoitukset eivät täytä esseen tyyli- ja laatuvaatimuksia, sillä on huomioitava nuorten ikä ja kirjoitustaso. Kirjoituksilla ei tavoiteltu esseen perinteistä mallia, vaan keskityttiin sisältöihin, sillä ne edustivat nuorten omia ajatuksia. Nuoret kirjoittivat esseensä kirjallisen ohjeen avulla (liite 6), joka sisälsi ohjaavia kysymyksiä. Ohjaavat kysymykset oli laadittu tutkimuskysymysten ja aiemman tiedon pohjalta. Kaikki ohjaavat kysymykset pohjautuivat tutkimuskysymyksiin. Ohjaavien kysymysten avulla pyrittiin saamaan tietoa kuudesluokkalaisten asenteista tupakointia kohtaan, kysymyksillä haettiin myös tietoa nuorten omista tupakointikokemuksista sekä heidän lähipiirinsä tupakoinnista. Näin saatiin pohdittua, miten nuorten omat kokemukset vaikuttavat heidän asenteisiinsa. Ohjaavista kysymyksistä pyrittiin tekemään kuudesluokkalaisille ymmärrettäviä.

6.3 Kohderyhmä ja otanta

Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on ensin selvittää, minkälaista kohderyhmää halutaan tutkia. Aineiston koko voi vaihdella, sillä tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta. Tutkimuksen tekotapa voikin olla hyödyllistä päättää sen mukaan, mitä halutaan selvittää. Jos tutkimuskohteeksi valitaan jokin ryhmä, määräytyy aineiston koko ryhmän jäsenmäärän mukaan. Aineiston koko ei ole määräävä tekijä siinä, onko tutkimus onnistunut vai ei, sillä ei ole olemassa mitään tiettyä sääntöä aineiston koon määräämiseksi laadullisessa tutkimuksessa. Tarkoitus on kuitenkin löytää todellista, kestävää tietoa, eikä vain kertoa aineistosta. (Eskola & Suoranta 1998, 61–62; Hirsjärvi ym. 2007, 176–177.)

Kohderyhmäksi opinnäytetyöhön valittiin kuudesluokkalaiset harkinnanvaraisesti, koska aiempi tutkittu tieto osoitti, että tupakointikokeilut alkavat yleisimmin kuuden-

nella luokalla tai sen jälkeen (Vuori ym. 2004, 187). Opinnäytetyöhön osallistumaan valittiin kaksi kuudetta luokkaa kahdesta eri koulusta Etelä-Kymenlaakson alueelta. Kohderyhmän koko määräytyi näin luokkien oppilasmäärän mukaan. Koulut valittiin sattumanvaraisesti Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatushankkeeseen osallistuvien koulujen joukosta. Valinnan lähtökohtana ja ainoana kriteerinä oli se, että haluttiin mukaan koulu sekä maaseudulta että kaupungista, koska aluksi ajatuksena oli vertailla eroja nuorten tupakointikäyttäytymisessä erilaisissa asuinympäristöissä. (Vrt. Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Toinen koulu (koulu A) sijaitsee maaseutukunnan keskuksessa. Koulu oli oppilasmäärältään pieni, ja koulussa oli vain yksi kuudesluokka, joten luokkavalintaa ei tarvinnut miettiä. Kyseisellä kuudennella luokalla oli 15 oppilasta, joista 6 oli poikia ja 9 tyttöjä. Toinen koulu (koulu B) sijaitsi kaupungin keskustan tuntumassa ja oli oppilasmäärältään keskikokoinen. Koulussa oli kaksi kuudetta luokkaa, joista toinen valikoitui mukaan opinnäytetyöhön luokanopettajan osoittaman mielenkiinnon vuoksi. Tällä luokalla oli 18 oppilasta, joista 6 oli poikia ja 12 tyttöjä. Yhteensä opinnäytetyöhön osallistuneissa luokissa oli 33 oppilasta, joista 12 oli poikia ja 21 tyttöjä.

Ensimmäiseksi otettiin yhteyttä sähköpostitse ja puhelimitse koulujen rehtoreihin. Tämän jälkeen otettiin yhteyttä rehtorien mainitsemiin opettajiin sähköpostitse. Opettajat tavattiin alkukevään aikana ja keskusteltiin opinnäytetyön toteutuksesta. Tutkimusluvut saatiin toisen koulun johtajalta (Liite 1) ja toisen koulun rehtorilta (Liite 2).

6.4 Aineiston kerääminen

Kuudesluokkalaisten ainekirjoitusten tueksi tehty kirjallinen ohje annettiin luokkien opettajille luettavaksi ennen esitestausta. Opettajien mielestä ohje oli selkeä ja toimiva kuudesluokkalaisille. Ohjaavien kysymysten avulla varmistettiin aineiston luotettavuutta ja sitä, että nuoret pysyisivät aiheessa, jotta saataisiin vastauksia juuri tutkimuskysymyksiin. Kirjallisen ohjeen lisäksi kuudesluokkalaiset saivat suullisen ohjeistuksen ennen ainekirjoitusta.

Ennen aineistonkeruuta ohjeet ja ohjaavat kysymykset testattiin erään kuudennen luokan kahdeksalla oppilaalla. Luokanopettaja valitsi kyseiset oppilaat osallistumaan esitestaukseen sattumanvaraisesti. Esitestauksen tarkoituksena oli saada selville, olivatko

ohjaavat kysymykset riittävän selkeitä, jotta niillä saataisiin riittävän laajoja vastauksia. Esitestautilanteesta pyrittiin tekemään mahdollisimman samanlainen varsinaisen aineistonkeruutilanteen kanssa. Esitestausta tapahtui opinnäytetyön tekijöiden valvomana koulun kirjastossa, luokanopettaja oli pitämässä oppituntia muulle luokalle. Esitestausten tuloksista selvisi, että ohjaavien kysymysten avulla saatiin vain hyvin niukkoja vastauksia. Vastaukset olivat vain muutaman sanan pituisia ja suppeita sisällöltään. Tämän perusteella kysymyksiä muokattiin avoimemmiksi ja tehtiin vielä muutama kysymys lisää. Uudelleen muotoiltujen kysymysten avulla nuorten oli helpompi vastata monisanaisemmin, mutta aiheessa pysyen. Ohjaavia kysymyksiä ei enää testattu uudelleen muotoilun jälkeen.

Ennen aineistonkeruuta nuorten mukana laitettiin kotiin kirje (Liite 5), jossa kerrottiin opinnäytetyöstä ja pyydettiin lupa vanhemmilta, että nuori saa osallistua opinnäytetyöhön. Kirjeessä myös kerrottiin, että ainoastaan opinnäytetyön tekijät lukevat nuorten kirjoittamat aineet ja että aineet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Vanhemmilta pyydettiin lupa, koska Suomessa lapsi voi antaa tietoisesti suostumuksen tutkimukseen vasta 15-vuotiaana. Kuudesluokkalaisten oli kuitenkin mahdollisuus myös itse kieltäytyä opinnäytetyöhön osallistumisesta. (Vrt. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 180.) Opettaja keräsi luvat, jotta opinnäytetyöhön osallistuvien nuorten nimet eivät tulisi opinnäytetyöntekijöiden tietoon. Näin lisättiin opinnäytetyöhön osallistuneiden kuudesluokkalaisten anonymiteettia. Kaikki nuoret saivat vanhemmiltaan luvan osallistua ainekirjoitukseen, mutta yksi tyttö kieltäytyi omasta tahdostaan ja kolme oppilasta oli poissa aineistonkeruupäivänä. Koulusta A ainekirjoitukseen osallistui 11 oppilasta ja koulusta B 17 oppilasta, yhteensä aineen kirjoitti 28 oppilasta.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kouluissa toukokuussa 2009. Aineistonkeruuaikakohdat sovittiin luokkien opettajien kanssa etukäteen. Aineet kirjoitettiin valvotusti koululuokissa. Opinnäytetyön tekijät olivat itse paikalla aineistonkeruutilanteessa molemmilla kouluilla. Koulussa A opettaja oli paikalla ainekirjoitusten ajan, luokassa olivat myös läsnä viidesluokkalaisten, koska luokka oli yhdistelmäluokka. Viidesluokkalaisten tekivät opettajan antamia tehtäviä ainekirjoituksen ajan, eivätkä häirinneet millään tavalla kuudesluokkalaisten keskittymistä. Koulussa B luokassa ei ollut opinnäytetyöhön osallistuvien oppilaiden lisäksi muita kuin opinnäytetyön tekijät. Ainekirjoitusten aikana opinnäytetyön tekijät valvoivat luokan pysymistä rauhallisena ja an-

toivat tarpeen mukaan ohjausta ongelmatilanteissa. Koulussa A kirjoitustilanne pysyi koko ajan rauhallisena, mikä saattoi johtua siitä, että opettaja oli paikalla ainekirjoituksen ajan. Koulussa B kirjoitustilanne oli aluksi rauhallinen, mutta muuttui hieman rauhottomammaksi sitä mukaa, kun oppilaat saivat ainekirjoituksensa valmiiksi. Opinnäytetyön tekijät pyrkivät säilyttämään järjestyksen koululuokassa, jotta kaikki saisivat kirjoittaa aineensa rauhassa loppuun.

Ainekirjoitukseen oli varattu aikaa yksi oppitunti molemmissa kouluissa. Aikaa aineiden kirjoittamiseen oppilaat käyttivät kymmenestä minuutista puoleen tuntiin. Oppitunnin alussa oppilaille jaettiin ohje sekä konseptipaperi, lisäksi oppilaat ohjeistettiin suullisesti. Ohjeita annettaessa oppilaille kerrottiin, että tärkeintä ei ole aineen käsiala tai kieliopin oikeellisuus, vaan asiasisältö. Konseptipaperiin oppilaat kirjoittivat sukupuolensa myöhempää aineiston analyysia varten. Oppilaille korostettiin, että ainoastaan opinnäytetyöntekijät lukevat heidän ainekirjoituksensa ja aineet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

6.5 Aineiston analysointi sisällön analyysillä

Sisällön analyysi on tutkimusaineiston analysointimenetelmä, jota kutsutaan myös dokumenttien analysointimenetelmäksi. Sen avulla voidaan analysoida sekä kirjallista että suullista materiaalia kuten kirjeitä, artikkeleita, kirjoja, puheita, haastatteluja sekä keskusteluja. Sisällön analyysin tarkoituksena on saada tutkimusaineistosta tiivistetty ja totuudenmukainen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja saamaan tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet selkeästi esille. Sisällön analyysillä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Etenkin jäsentämättömän aineiston yhteydessä sisällön analyysi on hyvä aineiston analysointimenetelmä. Ennen aineiston analysointia tutkijan on tärkeää päättää, analysoiko hän vain dokumenteissa esiintyvät ilmaisut vai analysoiko hän myös piilossa olevat viestit. (Janhonen & Nikkonen 2001, 23; Kyngäs & Vanhanen 1999, 3–5; Tuomi & Sarajärvi 2003, 105–107.)

Opinnäytetyössä sisällön analyysia käytettiin nuorten kirjoittamien aineiden analysoinnissa. Sisällön analyysin avulla aineista pyrittiin saamaan nuorten ajatuksista ja kokemuksista kertova tiivistetty kuvaus, joka vastaa tutkimuskysymyksiin. Aineistoa analysoitaessa keskityttiin pääasiassa aineistossa esiintyviin ilmaisuihin, mutta joista-

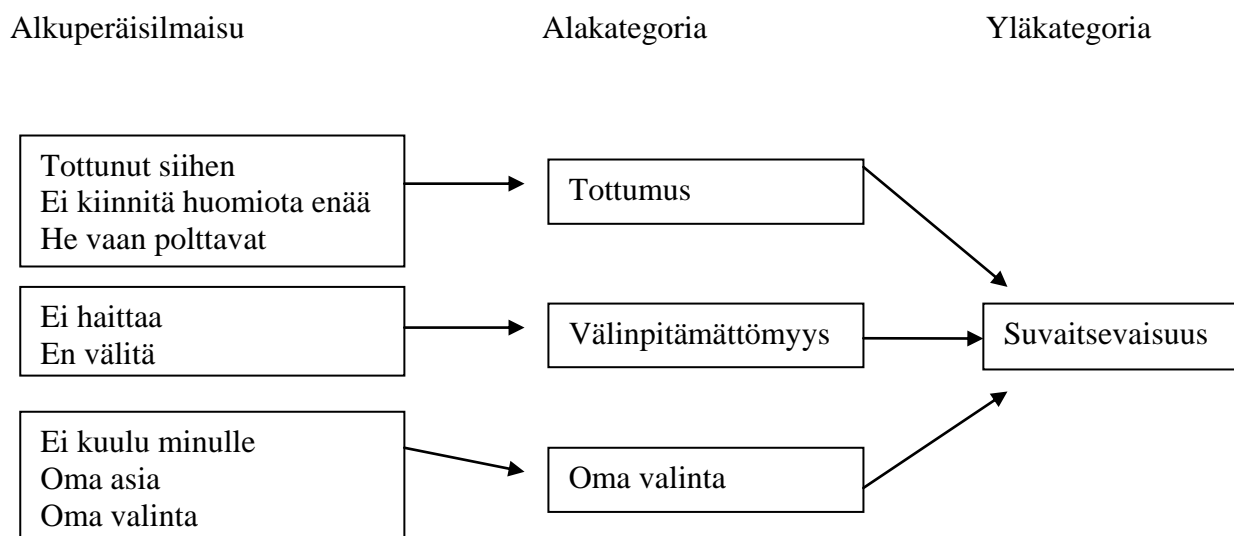
kin aineista löydettiin myös piilossa olevia viestejä. Piilossa olevina viesteinä tulkittiin kuudesluokkalaisten aineiden kirjoitustyylistä ilmeneviä asenteita tupakointia kohtaan.

Tutkimusaineistona olivat kuudesluokkalaisten kirjoittamat aineet heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan tupakoinnista. Nuorten kirjoittamat aineet olivat hyvin erilaisia ulkoasuiltaan. Kuudesluokkalaiset kirjoittivat aineensa isoruutuiselle konseptipaperille, osa nuorista kirjoitti joka riville ja osa joka toiselle riville. Lyhyimmät aineet olivat muutamien rivien mittaisia, pisimmät olivat puolitoistasivuisia. Muutamat nuoret kirjoittivat aineensa ranskalaisin viivoin, huolimatta ohjeistuksesta kirjoittaa perinteinen aine. Käsiältaan ja kieliopiltaan aineet myös vaihtelivat suuresti. Suurin osa kirjoitti aineensa tekstaamalla, aineissa oli käytetty paljon puhekieltä, myös kirjoitusvirheitä aineista löytyi. Vaikka aineet eivät olleet kovin pitkiä tai kieliopilliselta sisällöltään täysin oikein, ne olivat ymmärrettäviä ja niistä tuli esille paljon vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Sisällön analyysi aloitettiin kirjoittamalla aineet puhtaaksi tietokoneen Word-ohjelmalla. Aineisto puhtaaksikirjoitettiin fonttikoolla 12 ja rivivälillä 1,5; kaiken kaikkiaan tekstiä tuli yhdeksän sivua. Yksittäiset aineet olivat puhtaaksikirjoitetuina pituudeltaan 4–12 riviä.

Sisällön analyysi oli monivaiheinen prosessi, joka koostui analyysiyksikön valinnasta, aineistoon tutustumisesta, aineiston pelkistämisestä, luokittelusta ja tulkinnasta sekä sisällön analyysin haasteista (vrt. Janhonen & Nikkonen 2001, 24). Ensimmäiseksi sisällön analyysia tehdessä määritettiin analyysiyksiköt, joita olivat sanat ja lyhyet lauseet. Analyysiyksikön valinnan jälkeen lähdettiin etenemään aineistolähtöisesti. Sisällön analyysin pääajatuksena oli käsitteiden yhdistely, jotta saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Sisällön analyysin prosessi muodostui aineiston pelkistämisestä, ryhmitelystä ja abstrahoinnista. (Vrt. Janhonen & Nikkonen 2001, 25; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 135; Kyngäs & Vanhanen 1999, 5–7; Tuomi & Sarajärvi 2003, 110–115.) Osaa aineistosta tarkasteltiin määrällisesti, sillä Janhosen & Nikkosen (2001, 35) mukaan tällä tavalla voidaan tuoda tuloksiin lisänäkökulmaa.

Analyysiyksikön valinnan jälkeen molemmat opinnäytetyön tekijät lukivat aineiston huolellisesti läpi useaan kertaan. Opinnäytetyön tekijät lukivat aineiston ensin erikseen ja etsivät siitä alkuperäisilmaisuja vastauksiksi tutkimuskysymyksiin. Vastauksia haettiin esittämällä aineistolle tutkimuskysymyksiä. Alkuperäisilmausujen etsinnässä käytettiin apuna värikyniä, tutkimuskysymyksiin liittyvät alkuperäisilmausut merkittiin eri

väreillä ja kirjoitettiin käsin ylös. Tämän jälkeen koottiin molempien opinnäytetyön tekijöiden löytämät alkuperäisilmaisut yhteen. Molemmat opinnäytetyön tekijät ryhmittelivät alkuperäisilmaisuja tutkimuskysymysten mukaisesti ensin erikseen ja sen jälkeen molempien tekemiä ryhmittelyjä vertailtiin yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien löytämiseksi, minkä jälkeen ryhmittelyt koottiin yhteen. Syntyneet ryhmät nimettiin ryhmää kuvaavalla nimellä, näin syntyivät alakategoriat. Aineisto abstrahoitettiin yhdistelemällä samantyyliä alakategorioita toisiinsa, jolloin muodostui yläkategoriat. Kaikista ryhmistä ei muodostunut enää yläkategorioita, koska muutamien alakategorioiden yhdistelyä ei nähty mielekkääksi. Koko analyysiprosessi kirjoitettiin puhtaaksi tietokoneella tutkimuskysymysten mukaan ryhmitellen (kuva 2). Tämän sisällön analyysi -prosessin avulla muodostetut kategoriat ja niiden sisällöt antoivat vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineisto kuvattiin kuviolla, josta näkyvät kaikki sisällön analyysin vaiheet. (Kuva 2; liite 7). (Vrt. Janhonen & Nikkonen 2001, 26–29; Kyngäs & Vanhanen 1999, 5–7; Tuomi & Sarajärvi 2003, 110–115.)

Kuva 2. Kuvaus kategorioinnista

Haastetta sisällön analyysiin toi tutkittavan ilmiön kuvaaminen ja kategorioiden muodostaminen niin, että aineiston kuvaus oli mahdollisimman luotettava. Sisällön analyysia tehdessä ei pystytty tarkastelemaan analyysiprosessia objektiivisesti, vaan tulos oli ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden tulkinta asiasta. Sisällön analyysin luotettavuutta olisi voitu lisätä käyttämällä apuna ulkopuolista luokittelijaa tai face-validiteettia. Aineiston analyysia voidaan kuitenkin pitää luotettavana, koska molemmat opinnäyte-

työn tekijät ovat osallistuneet sen työstämiseen. (Vrt. Janhonen & Nikkonen 2001, 36–37; Kyngäs & Vanhanen 1999, 10.)

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyöhön osallistui yhteensä 28 kuudesluokkalaista yhteistyökouluista. Tyttöjä opinnäytetyössä oli mukana 17, joista 6 oli koulusta A ja 11 koulusta B. Poikia osallistujista oli 11, joista 5 oli koulusta A ja 6 koulusta B. Opinnäytetyön tulokset on esitetty osittain määrällisesti, koska näin voidaan tuoda tuloksiin lisänäkökulmaa (vrt. Janhonen & Nikkonen 2001, 35). Kuudesluokkalaisten tupakointimäärät perustuvat siihen, kuinka moni kertoi kokeilleensa tupakkaa. Pääasiassa tulokset kuvataan kuitenkin sanallisesti. Tuloksia kuvataan ylä- ja alakategorioiden sekä alkuperäisilmaisujen avulla opinnäytetyön monipuolisuuden ja luotettavuuden lisäämiseksi. Tulosten esittämisessä käytetään myös suoria lainauksia kuvaamaan nuorten mielipiteitä, suorilla lainauksilla pyrittiin lisäämään tutkimuksen luotettavuutta (Vrt. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160). Ensimmäisen tutkimuskysymyksen, kuudesluokkalaisten tupakointikokemuksista, on tarkoitus antaa taustatietoa muiden tutkimuskysymysten tulosten analysointiin. Sen avulla voidaan pohtia eroavatko kuudesluokkalaisten omat tupakointikokemukset ja -asenteet toisistaan. Tuloksia esitettäessä kuudesluokkalaisilla ja nuorilla tarkoitetaan vain ainekirjoitukseen osallistuneita kuudesluokkalaisia.

7.1 Kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen

Kuudesluokkalaisilta kysyttiin, olivatko he kokeilleet tupakkaa ja minkä ikäisenä kokeilu oli tapahtunut. Lisäksi kysyttiin, oliko vastaaja alkanut tupakoimaan säännöllisesti kokeilun jälkeen. Kuudesluokkalaisten tupakointikokeilut olivat vähäisiä ja säännöllistä tupakointia ei heidän keskuudessaan esiintynyt. Kaiken kaikkiaan kuudesluokkalaisten eriasteinen tupakointi oli vähäistä. Tupakointia oli jo kokeillut viisi oppilasta, joista yksi oli tyttö ja neljä poikaa. Kokeilleista kaksi oli koulusta A ja 3 koulusta B. Kuudesluokkalaisista 23 ei ollut kokeillut tupakkaa, joista 16 oli tyttöjä ja 7 poikia. Tupakkaa kokeilleista kolme oli kokeillut 12-vuotiaana ja yksi 9-vuotiaana. Yksi ei kertonut minkä ikäinen oli kokeillessaan tupakkaa. Kukaan tupakointia kokeilleista ei ollut aloittanut tupakoimaan säännöllisesti kokeilun jälkeen.

Kuudesluokkalaisilta kysyttiin myös, aikoivatko he joskus kokeilla tupakkaa. Suurin osa, (11 oppilasta, 8 tyttöä, 3 poikaa), ei aikonut koskaan kokeilla tupakkaa. Vastanneista viisi (3 tyttöä, 2 poikaa) aikoi tulevaisuudessa kokeilla tupakkaa ja seitsemän (5 tyttöä, 2 poikaa) oli vielä epävarmoja siitä, aikoivatko joskus kokeilla tupakkaa.

7.2 Mitkä tekijät vaikuttavat kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytymiseen?

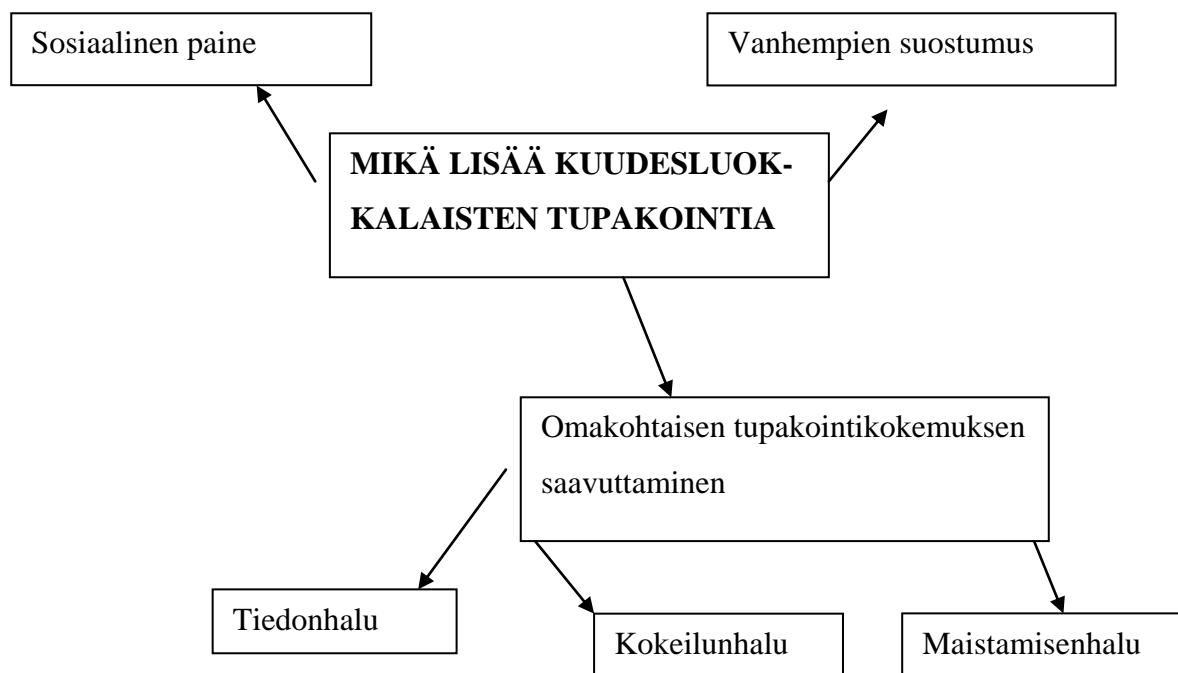
Ainekirjoitusten tueksi annettujen kysymysten avulla selvitettiin, mikä saa kuudesluokkalaisten kokeilemaan tupakkaa tai jättämään kokeilut tekemättä. Lisäksi haluttiin selvittää, mitä mieltä kuudesluokkalaisten olivat vanhempinsa ja ystäviensä tupakoinnista, sillä heidän tupakointikäyttäytymisellään on todettu olevan vaikutusta nuorten omaan tupakointikäyttäytymiseen. Kuudesluokkalaisten esiintuomia tupakointikäyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä olivat vanhemmat, sosiaalinen paine, halu saavuttaa omakohtainen tupakointikokemus, tupakoinnin seuraukset ja uskomukset tupakoinnista, nuori ikä sekä haluttomuus kokeiluihin.

7.2.1 Kuudesluokkalaisten tupakointikokeiluja lisäävät ja vähentävät tekijät

Kysyttäessä kuudesluokkalaisilta, miksi he olivat kokeilleet tupakkaa, pääsiksi osoitautuivat sosiaalinen paine, vanhemmat ja halu saada oma kokemus tupakoinnista. Yli puolella kokeilleista taustalla oli sosiaalinen paine, pääasiassa kaveripiiri, myös ryhmään kuulumisen tarvetta esiintyi vastauksissa.

” - - *koska kovikset polttavat* ”

Noin puolet nuorista aikoo tai saattaa kokeilla tupakkaa, syiksi tähän he mainitsivat kokeilunhalun ja vanhemmat. Kokeilunhalun taustalla oli monia eri tekijöitä kuten maistamisenhalu, halu tietää, mikä saa ihmiset tupakoimaan sekä halu tietää millaista tupakka on. Vanhempien vaikutus tupakointikokeiluihin näkyi vanhempien sallivana asenteena kokeilla tupakkaa myöhemmässä iässä. Muutamia nuoret eivät maininneet syytä, miksi aikovat tai saattavat kokeilla tupakkaa. (Kuva 3.)

Kuva 3. Mikä lisää kuudesluokkalaisten tupakointia

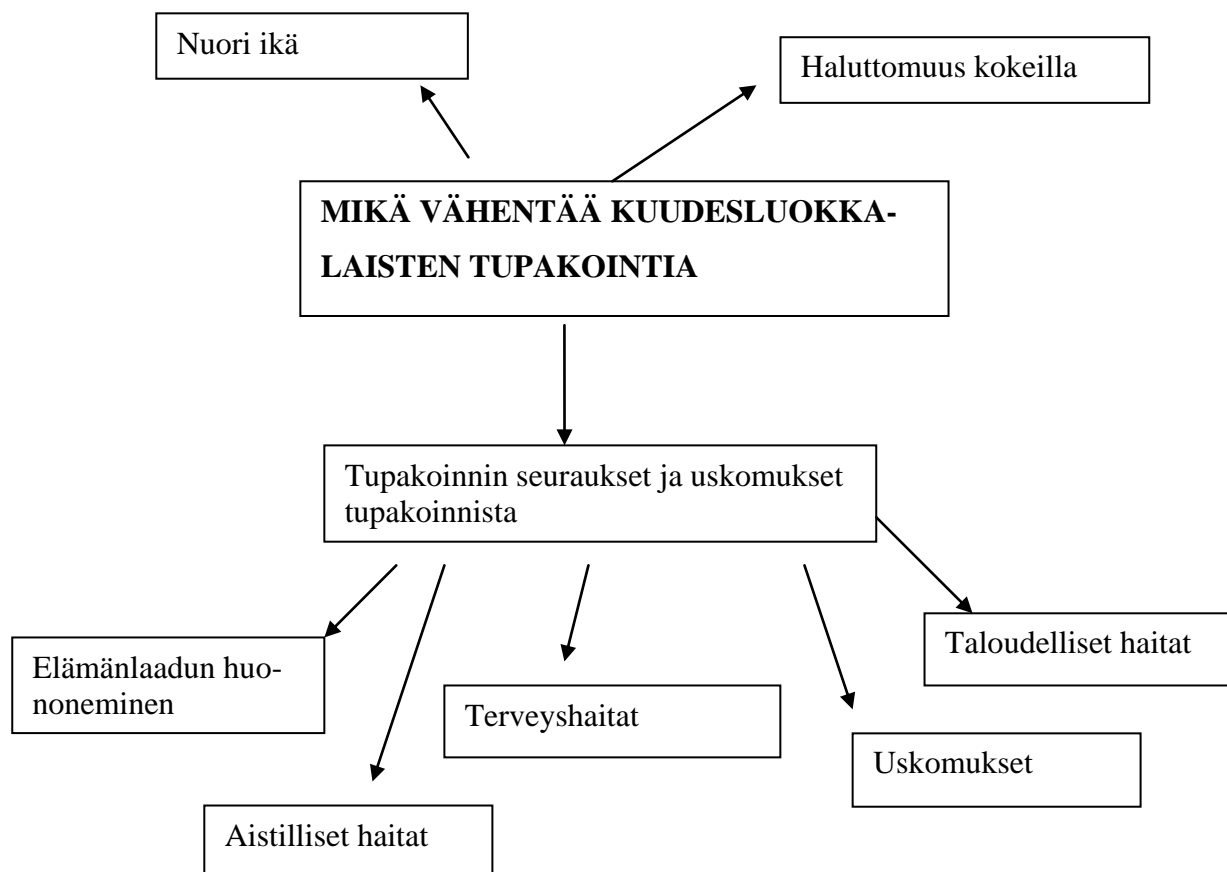
Suurin osa opinnäytetyöhön osallistuneista nuorista ei koskaan ollut kokeillut tupakkaa ja monet kertoivat, että ei aio ikinä kokeillakaan tupakkaa. Kokeilematta jättämisen taustalla olivat tupakoinnin seuraukset ja uskomukset tupakoinnista, nuori ikä sekä haluttomuus kokeilla (kuva 4).

Tupakoinnin seuraukset ja uskomukset koskivat tupakoinnista syntyviä erilaisia haittoja. Näillä haitoilla nuoret tarkoittivat terveydellisiä ja taloudellisia haittoja, elämäntilanteen huonontumista tupakoinnin seurauksena ja aistillisia haittoja. Aistillisiksi haittoiksi kuudesluokkalaiset kertoivat tupakansavun ja tupakan pahan maun. Uskomuksilla tupakoinnista kuudesluokkalaiset tarkoittivat isän kertomia haittoja ja omia ajatuksia tupakan mausta.

Kuudesluokkalaiset toivat aineissaan esiin useita tupakoinnin terveydellisiä haittoja. Eniten esille nousi tupakan sairauksia aiheuttava vaikutus sekä tupakoinnista seuraava eliniän lyheneminen.

” - - mustat keuhkot, hengästyy nopeasti ja siihen voi kuolla ”

Monet kuudesluokkalaiset olivat sitä mieltä, että he olivat liian nuoria kokeilemaan tupakkaa. He kokivat olleensa liian nuoria kokeiluihin, sillä vasta 12-vuotiaana tupakointi on vaarallista ja kiellettyä. Osa nuorista oli sitä mieltä, että tupakointia ehtii kokeilla vielä vanhempanakin.

Kuva 4. Mikä vähentää kuudesluokkalaisten tupakointia

7.2.2 Kuudesluokkalaisten ajatuksia lähipiirinsä tupakoinnista

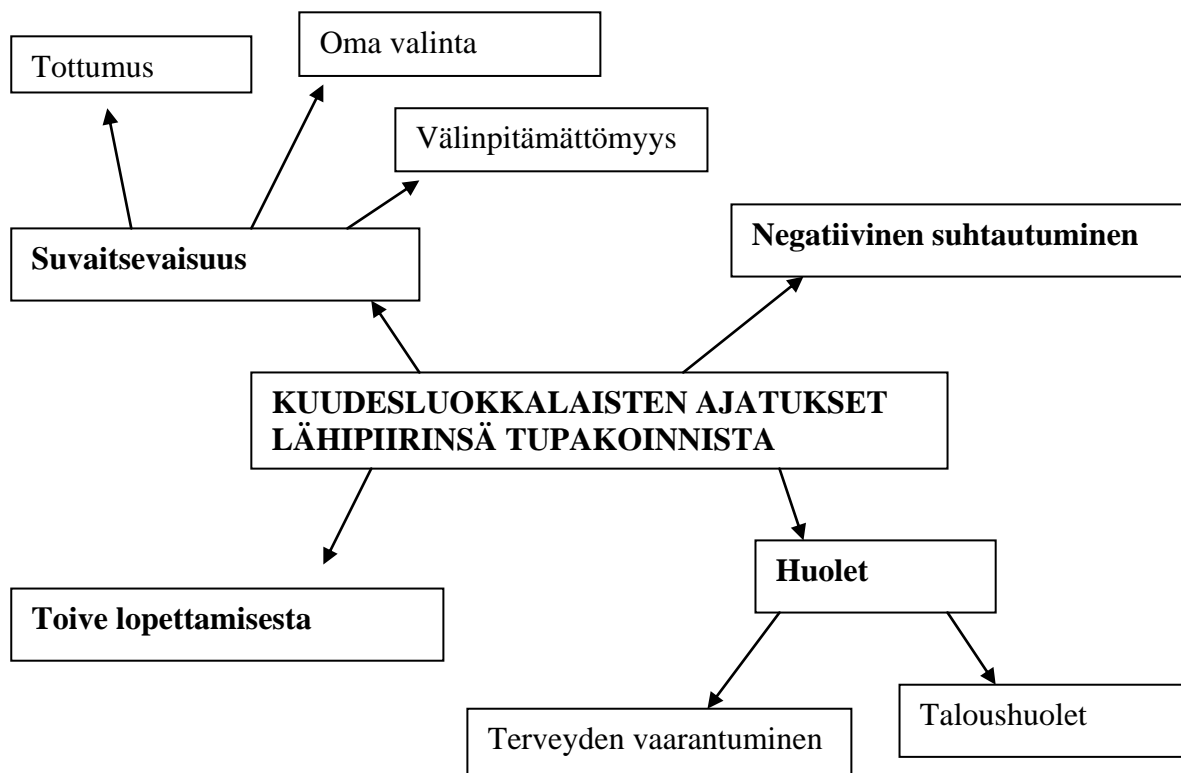
Kuudesluokkalaisten lähipiirillä tässä opinnäytetyössä tarkoitettiin perhettä ja kavereita. Kuudesluokkalaisilta kysyttiin tupakoivatko heidän perheenjäsenensä ja kaverinsa sekä mitä he ajattelevat näiden tupakoinnista. Yli puolet opinnäytetyöhön osallistuneiden nuorten perheenjäsenistä tupakoi tai oli tupakoinut ja heidän kavereistaan kolmannes tupakoi tai oli tupakoinut. Kuudesluokkalaisten tupakoineet kaverit olivat pääasiassa opinnäytetyöhön osallistuneita vanhempia. Osa nuorista oli epävarmoja kavereidensa tupakoinnista.

” - - en ole ainakaan huomannut kenenkään kaverin polttavan ”

Kuudesluokkalaisten ajatukset lähipiirinsä tupakoinnista olivat pääsääntöisesti negatiivisia. Suurin osa kuudesluokkalaisista ei pitänyt lähipiirinsä tupakoinnista lainkaan, he pitivät sitä huonona ja outona asiana. Eräs kuudesluokkalainen kertoi ottaneensa etäisyyttä tupakoiviin kavereihinsa heidän tupakoinnin vuoksi. Muita kuudesluokkalaisten esiintuomia ajatuksia olivat suvaitsevaisuus ja erilaiset huolet, kuten terveyden vaarantuminen ja taloushuolet. (Kuva 5.)

Muutamit kuudesluokkalaiset suhtautuivat lähipiirinsä tupakointiin suvaitsevasti. Suvaitsevaiseksi asenteeksi katsottiin välinpitämättömyys lähipiirin tupakointia kohtaan sekä se, että monet olivat tottuneet siihen ja pitivät tupakointia tupakoitsijoiden omana asiana, johon muut eivät voi vaikuttaa. Välinpitämättömästä asenteesta huolimatta muutamit nuoret pitivät perheenjäsentensä tupakointia huonona asiana ja toivoivat heidän lopettavan tupakoinnin.

” - - on huono juttu - - saisi lopettaa, mutta oma asiahan se on ”

Kuva 5. Kuudesluokkalaisten ajatukset lähipiirinsä tupakoinnista

7.3 Kuudesluokkalaisten yleisiä ajatuksia tupakoivista ihmisistä ja tupakoinnista

Opinnäytetyössä selvitettiin, mitä kuudesluokkalaiset ajattelivat tupakoivista ihmisistä ja tupakoinnista. Tupakoivalla ihmisellä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan muita kuin lähipiiriin kuuluvia tupakoitsijoita. Tupakoivista ihmisistä nuoret ajattelivat pääasiassa kielteisesti, mutta muutamat nuoret suhtautuivat ihmisten tupakointiin sallivasti. (Kuva 6.)

Kielteisinä ajatuksina esiin nousi inho tupakoivia ihmisiä kohtaan, vaarojen huomioimattomuus sekä tupakoinnista aiheutuvat haitat. Vaarojen huomioimattomuudella kuudesluokkalaiset tarkoittivat tupakoivien ihmisten olevan tietämättömiä tupakoinnin vaaroista tai välinpitämättömiä niitä kohtaan. Tupakoinnista aiheutuviksi haitoiksi kuudesluokkalaiset kertoivat terveyden vaarantumisen, ulkoiset haitat ja riippuvuuden. Nuoret katsoivat terveyden vaarantumiseksi tupakoitsijan oman ja tupakansavulle altistuvien henkilöiden hengen vaarantumisen sekä elimistön vahingoittumisen. Ulkoisiksi haitoiksi kuudesluokkalaiset mainitsivat tupakoitsijoiden haisevan pahalle ja heidän keltaiset hampaat.

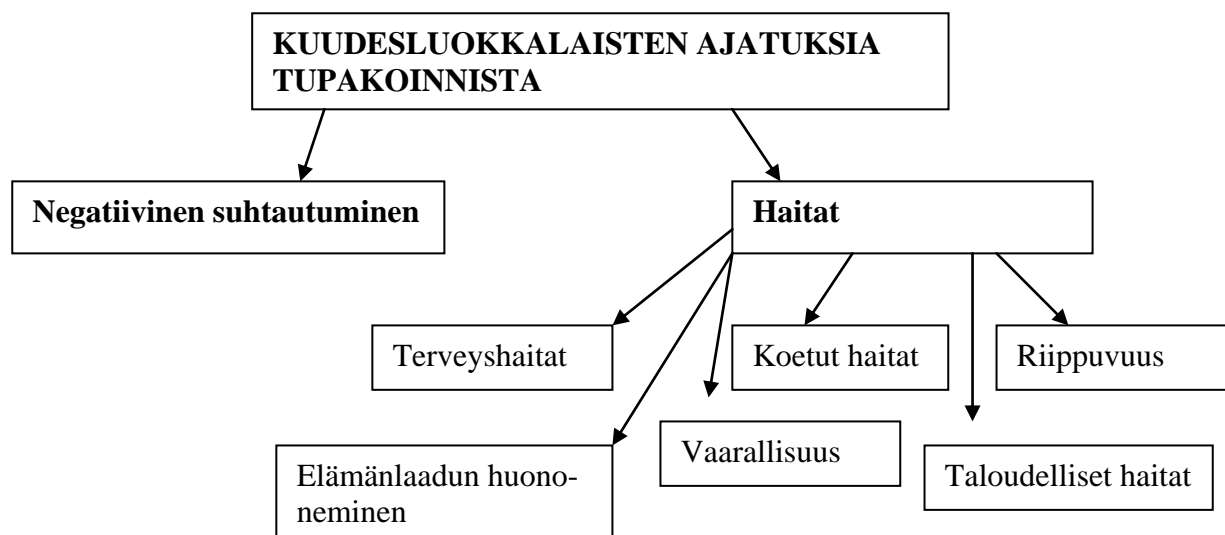
” - - inhottavia - henki haisee pahalta, - yskii koko ajan ja - hampaat on keltaiset. ”

Sallivat asenteet näkyivät kuudesluokkalaisten aineissa niin, että he ajattelivat tupakoivien ihmisten olevan tavallisia ihmisiä ja heidän saavan itse päättää tupakoinnistaan. Vain muutamat nuoret mainitsivat tupakan aiheuttavan riippuvuutta.

Kuva 6. Kuudesluokkalaisten ajattelevat tupakoivista ihmisistä

Kuudesluokkalaisten ajatukset tupakoinnista olivat ainoastaan kielteisiä. Puolet nuorista suhtautui tupakointiin negatiivisesti, nuorten sanoin ”tupakointi on tyhmää”. Kaikki kuudesluokkalaisten kertoivat tupakoinnista aiheutuvan erilaisia haittoja. Näitä haittoja olivat terveyshaitat, tupakoinnin vaarallisuus, elämänlaadun huononeminen, riippuvuus, taloudelliset haitat sekä koetut haitat. Tupakoinnin ulkoisiksi haittoiksi kuudesluokkalaisten kokivat tupakansavun ja tupakan pahan maun. Terveyshaittoiksi nuoret kertoivat erilaiset keuhko-ongelmat, kunnon huonontumisen ja yleisesti tupakan vahingoittavan vaikutuksen. (Kuva 7.)

Kuva 7. Kuudesluokkalaisten ajatuksia tupakoinnista

7.4 Kuudesluokkalaisten tupakoinnista saaman tiedon riittävyys

Kuudesluokkalaisten tupakoinnista saamaa tietoa ja sen riittävyttä kartoitettiin kysymällä heiltä, mistä he olivat tietoa saaneet, oliko sitä annettu koulussa riittävästi sekä mitä he haluaisivat koulussa opetettavan tupakoinnista.

Kysyttäessä kuudesluokkalaisten tietolähteitä, lähes kaikki mainitsivat koulun. Kolmannes nuorista kertoi saaneensa tietoa tupakoinnista perheenjäseniltä, myös media, eli Internet ja televisio, olivat melko yleinen tietolähde nuorten keskuudessa. Muutama nuoret kertoivat saaneensa tietoa tupakoinnista kavereilta. Selvä reitti -tapahtuma, jossa koulun A nuoret olivat olleet, vaikutti nuorten tiedonsaantiin ja monet mainitsivat sen tietolähteekseen.

Kolmannes kuudesluokkalaisista oli sitä mieltä, että koulu antoi riittävästi tietoa tupakoinnista. Lähes yhtä moni koki saaneensa koulussa tarpeeksi tietoa tupakoinnista, mutta kaipasivat silti joistakin asioista lisää tietoa. Muutama nuoret olivat sitä mieltä, että koulu ei antanut tarpeeksi tietoa tupakoinnista. Eräs kuudesluokkalainen kertoi, että koulu ei antanut tarpeeksi tietoa tupakoinnista eikä hän kokenut sitä tarvitsevansa.

Kuudesluokkalaisten mielestä koulussa pitäisi opettaa enemmän tupakoinnin vaikutuksista ihmiseen. Tällä kuudesluokkalaiset tarkoittivat tupakoinnin vaaroja, seurauksia, terveysvaikutuksia sekä passiivista tupakointia. Nuoret haluaisivat tietää miksi tu-

pakka on vaarallista ja minkälaisia haittavaikutuksia tupakoinnista seuraa. Eräs kuudesluokkalainen oli sitä mieltä, että havainnollistaminen olisi hyvä lisä muuhun opetukseen.

”koulu antaa ihan tarpeeksi tietoa - - pitäisi opettaa lisää tupakan vaaroista. ”

7.5 Yhteenveto tuloksista

Kuudesluokkalaiset kertoivat ainekirjoituksissaan monia asioita, jotka vaikuttivat heidän tupakointikäyttäytymiseensä. Kokeilunhalu, sosiaalinen paine sekä vanhempien myönteinen asenne tupakointia kohtaan olivat asioita, jotka vaikuttivat myönteisesti nuorten tupakointiasenteisiin. Kielteisesti nuorten tupakointiasenteisiin puolestaan vaikuttivat erilaiset haitat, nuori ikä, vanhempien tupakkakielteisyys, haluttomuus kokeilla sekä erilaiset uskomukset tupakoinnista. Oman lähipiirinsä tupakointiin nuoret suhtautuivat eri tavoin. Suurimmalla osalla suhtautuminen tupakointiin oli kielteistä, muutamat nuoret toivoivat läheistensä tupakoinnin lopettamista. Osa nuorista suhtautui välinpitämättömästi lähipiirinsä tupakointia kohtaan.

Tupakoinnista ja tupakoitsijoista nuoret toivat esiin kielteisiä asioita. Yleisimmät mielipiteet kuudesluokkalaisten keskuudessa olivat, että tupakointi on tyhmää, vaarallista ja siitä seuraa monia erilaisia haittoja. Muutamat nuoret olivat sitä mieltä, että tupakointi on tupakoitsijan oma asia ja että he ovat tavallisia ihmisiä tupakoinnistaan huolimatta.

Kuudesluokkalaiset saivat tietoa tupakoinnista monipuolisesti erilaisista lähteistä. Nuorten saaman tiedon riittävyys vaihteli vastaajien mukaan. Lisää tietoa kuudesluokkalaiset halusivat tupakoinnin vaaroista, seurauksista, terveysvaikutuksista sekä passiivisesta tupakoinnista.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa kuudesluokkalaisten tupakointitavoista, tupakkakokeiluista sekä asenteista tupakointia kohtaan. Lisäksi tarkoituksena oli tutkia tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin ennaltaehkäisevästi tai sitä lisäävästi. Opinnäytetyöllä pyrittiin myös saamaan tietoa siitä, kokevatko kuudesluokkalaiset saavansa koulusta riittävästi tietoa tupakoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä. Kuudesluokkalaisten kirjoittamista aineista saatiin lyhyitä, mutta asiasisällöltään kattavia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyön tulosten tarkastelussa käydään läpi pohdintaa saaduista tuloksista ja peilataan niitä aiempaan tietoon.

Opinnäytetyöhön osallistuneista kuudesluokkalaisista harvat ovat kokeilleet tupakkaa. Kokeilleista suurin osa on poikia. Muutamat opinnäytetyöhön osallistuneista kuudesluokkalaisista on kokeillut tupakointia. Nuorten terveystapatutkimuksessa vuonna 2007 tupakointia kokeilleiden tyttöjen osuus on 10 % ja poikien vastaava osuus on 16 %. Opinnäytetyön tulokset ja valtakunnalliset tutkimustulokset ovat samankaltaisia keskenään. Tuloksia vertailtaessa tulee huomioida, että valtakunnallisten tutkimusten osallistujamäärät ovat huomattavasti suurempia kuin tässä opinnäytetyössä. 12-vuotiaiden päivittäisen tupakoinnin ollessa valtakunnallisesti vähäistä, todettiin että tähän opinnäytetyöhön osallistuneista kuudesluokkalaisista kukaan ei tupakoinut päivittäin. (Rimpelä ym. 2007, 26–27.)

Opinnäytetyöhön osallistuneista kuudesluokkalaisista lähes puolet on sitä mieltä, että eivät aio koskaan kokeilla tupakkaa, ja osa ei vielä tiennyt varmasti, tuleeko joskus kokeilemaan tupakkaa. Useat nuoret ovat sitä mieltä, että he ovat vielä liian nuoria kokeilemaan tupakkaa, monet heistä eivät aio kokeilla tupakkaa vanhempanakaan, koska he tietävät sen seuraukset. Tupakoimattomuuteen on todettu vaikuttavan arvot terveyden säilymisestä, rahan säästymisestä, luonnon suojelemisesta sekä urheiluseuran sääntöjen noudattamisesta. Valtakunnallisissa tutkimustuloksissa on todettu, että 18-vuotiaista 25 % ei ole kokeillut tupakkaa. (Leskinen & Sironen 2000, 27–29; Rimpelä ym. 2007, 26.)

Opinnäytetyöhön osallistuneista kuudesluokkalaisista muutamat aikovat tulevaisuudessa kokeilla tupakkaa, mutta kukaan heistä ei aio ryhtyä tupakoimaan säännöllisesti. Tämä vastaa yleistä asennetta, sillä aiemman tiedon mukaan suurin osa nuorista pitää tupakointiaan väliaikaisena ja aikoo lopettaa heti aikuistuttuaan (Simonen 2007, 42).

Nuoret kertoivat haluavansa kokeilla tupakkaa saadakseen oman kokemuksen tupakoinnista. Kokeilunhaluun johtavia tekijöitä ovat maistamisenhalu, halu tietää, mikä saa ihmiset tupakoimaan sekä halu tietää, millaista tupakka on. Kokeilunhalu on osa nuoren kehitykseen kuuluvaa riskikäyttäytymistä, jota on selitetty Franzkowiakinin riskikäyttäytymisteorialla (Aaltonen 2003, 284–286).

Perhetekijöistä opinnäytetyöhön osallistuneiden kuudesluokkalaisten aineista merkittävimpänä esiin nousi vanhempien asenne tupakointia kohtaan. Vanhempien asenteilla tupakointia kohtaan on opinnäytetyössä todettu olevan sekä lisääviä että vähentäviä vaikutuksia nuorten tupakointikokeiluihin. Tupakointikokeiluja lisääviä tekijöitä ovat vanhempien myönteinen suhtautuminen tupakointiin ja vanhempien antama lupa tupakointikokeiluun. Tupakointikokeiluja vähentäväksi tekijäksi kuudesluokkalaisten aineissa mainittiin isän antama tieto siitä, millainen tupakointikokemus voi olla. Vanhempien ja sisarusten tupakoinnin vaikutuksista kuudesluokkalaisten tupakointikokeiluihin ei saatu yksiselitteistä kuvaa. Kuudesluokkalaisista osa suhtautuu tupakointiin myönteisesti huolimatta siitä, että kukaan kotona ei tupakoi, kun taas osa suhtautuu tupakointiin kielteisesti, vaikka kotona tupakoidaan. Opinnäytetyössä ei tullut esiin perherakenteen ja vanhempien koulutustason vaikutusta nuorten tupakointiin, joiden on todettu vaikuttavan nuorten tupakointiin. (Metso ym. 2009, 33; Rainio 2009, 37–42.)

Aiemmin todetuista ympäristötekijöistä ainoastaan sosiaalisen paineen todettiin vaikuttavan opinnäytetyöhön osallistuneiden kuudesluokkalaisten tupakointikokeiluihin. Sosiaalisella paineella opinnäytetyössä todettiin olevan ainoastaan tupakointikokeiluja lisäävä vaikutus. Kuudesluokkalaiset kertoivat kokeilleensa tupakkaa kaveripiiriin ja ryhmään kuulumisen vuoksi, mutta kukaan ei kertonut jättäneensä tupakointikokeilua tekemättä kaveripiirin tupakoimattomuuden vuoksi. Huonon koulumenestyksen, asuinpaikan ja malliaikuisen esimerkin vaikutus kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytymiseen ei tullut esiin opinnäytetyössä. (Ahlström ym. 2002, 425–428; Metso ym. 2009, 30–33.)

Kuudesluokkalaiset suhtautuivat perheenjäsentensä ja kavereidensa tupakointiin pääasiassa kielteisesti, mikä on hieman ristiriidassa sen ajatuksen kanssa, että nuorista noin puolet saattaa kokeilla tupakkaa tulevaisuudessa. Muutamit kuudesluokkalaiset suhtautuivat suvaitsevaisesti lähipiirinsä tupakointiin, tämä ei kuitenkaan merkittävästi lisännyt heidän haluaan itse kokeilla tupakkaa. Huolimatta siitä, että muutamat nuoret pitivät perheenjäsentensä tupakointia heidän omana asianaan, nuoret olivat huolissaan perheenjäsentensä terveydestä ja toivoivat tupakoinnin lopettamista. Opinnäytetyön tuloksia tarkasteltaessa huomattiin, että nuorten ajatukset ovat hyvin erilaisia tupakoinnista yleensä ja omasta tai lähipiirinsä tupakoinnista. Liekö tähän syynä se, että perhe ja kaverit ovat hyvin läheisiä nuorille.

Suurin osa opinnäytetyöhön osallistuneista kuudesluokkalaisista suhtautuu tupakoiviin ihmisiin kielteisesti ja vain muutamat suhtautuvat sallivasti. Aineista nousi esiin, että jotkut nuoret, jotka suhtautuivat perheenjäsentensä tupakointiin suvaitsevaisesti, olivat silti hyvin kielteisiä muiden ihmisten tupakointia kohtaan. Opinnäytetyöhön osallistuneiden kuudesluokkalaisten kielteinen asenne ihmisten tupakointia kohtaan vastaa hyvin nuorison tupakoinninvastaista asennetta, jonka katsotaan olevan seurausta savuttomuuteen pyrkivästä ja tupakointia rajoittavasta yhteiskunnasta. Aiemmissä tutkimuksissa nuoret ovat kuvailleet tupakoivia ihmisiä huonommin menestyviksi, epäsiisteiksi ja tyhmemmiksi. (Havu & Lasarov 2002, 41–43; Leskinen & Sironen 2000, 27–19.) Opinnäytetyöhön osallistuneet kuudesluokkalaiset kuvaavat tupakoivien ihmisten olevan tyhmiä, ärsyttäviä, pahalle haisevia ja keuhkonsa pilaavia, mutta toisten mielestä tavallisia ihmisiä, jotka ovat riippuvaisia tupakasta. Tupakoinnista kaikki kuudesluokkalaiset ajattelivat kielteisesti.

Opinnäytetyöhön osallistuneet kuudesluokkalaiset kertoivat saavansa tarpeeksi tietoa tupakoinnista koulusta, mutta siitä huolimatta he antoivat useita esimerkkejä siitä, mitä koulussa pitäisi opettaa lisää. Joidenkin mielestä koulussa saa tarpeeksi tietoa tupakoinnista. Kuudesluokkalaiset saavat tietoa myös monista muista tietolähteistä, kuten perheeltä, kavereilta ja mediasta.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan koko tutkimusprosessin kautta. Tutkimuksen luotettavuus ja aineiston analyysi kulkevat tiiviisti yhdessä, tutkija jou-

tuu koko ajan pohtimaan aineiston kattavuutta ja sitä kautta tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen analysointi perustuu tutkijan esiin nostamiin asioihin. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston katsotaan olevan riittävä, kun se ei enää tuota uutta tietoa, aineisto voi olla muutamia kymmeniä henkilöitä tai dokumentteja. Luotettavuuden tarkastelussa tärkeässä asemassa ovat tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti. Laadullisen tutkimuksen uskottavuutta lisää tulosten ja analyysiprosessin selkeä kuvaus. Tutkimusvaiheiden tarkka kuvaus parantaa tutkimuksen siirrettävyyttä. (Aira 2005, 1074; Eskola & Suoranta 1998, 209; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160.)

Opinnäytetyöhön pyrittiin etsimään mahdollisimman uusia ja luotettavia lähteitä. Vanhoja lähdeaineistoja käytettiin harkinnanvaraisesti, kun tiedon katsottiin olevan edelleen pätevää. Esimerkiksi Kyngäs & Vanhanen vuodelta 1999, joka on paljon käytetty lähde. Lähdeaineistoja 2000-luvun vaihteesta jouduttiin käyttämään, koska tuoreempaa tietoa aiheesta ei ollut saatavilla. Internet-lähteitä käytettiin melko paljon, koska niistä löytyi tietoa koskien juuri opinnäytetyön aihetta. Internet-lähteitä käytettäessä tarkastettiin niiden olevan luotettavan organisaation laatimia. Lähteiksi ei löydetty kovin paljon juuri 12-vuotiaiden tupakointiin liittyvää aineistoa, sillä monissa lähteissä kerrottiin vanhempien ikäluokkien tupakoinnista. Lisäksi joissakin aiheissa käytettiin lähteitä yksipuolisesti, koska haluttiin käyttää uusinta tietoa ja sitä oli niukasti saatavilla. Vertailtaessa tuloksia aiempaan tietoon huomattiin, että tietoa olisi voinut olla enemmän joistakin aiheista. (Vrt. Hirsjärvi ym. 2007, 109–110.)

Opinnäytetyöhön valittiin kaksi luokkaa, jotta saataisiin mahdollisimman kattava teoreettinen kokonaiskuva kuudesluokkalaisten ajatuksista ja kokemuksista tupakoinnista. Aineistonkeruuvaiheessa osallistujamäärän ajateltiin olevan sopivan kokoinen laadulliseen tutkimukseen, eikä uusia luokkia sen takia valittu mukaan opinnäytetyöhön. Aineiston analysointivaiheessa kuitenkin todettiin, että luokkia olisi voinut olla yksi lisää vielä kattavamman aineiston saamiseksi. (Vrt. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 83.)

Laadulliseen tutkimukseen aineistoa voidaan hankkia monilla tavoilla, tässä opinnäytetyössä käytettiin esseekirjoituksia. Kerätessä aineistoa esseemuodossa opinnäytetyön tekijät luottivat siihen, että kirjoitukset kertoivat todellisuudesta. Tällä tavalla aineistoa kerätessä ei voida tehdä tutkittaville tarkentavia kysymyksiä eikä pystytää

tulkitsemaan viestejä, jotka haastattelussa olisivat ilmenneet äänensävyinä, taukoina puheessa ja muista eleistä. Ongelmina tässä aineistonkeruumenetelmässä olivat aineistoksi saadut pituudeltaan lyhyet ja ranskalaisin viivoin kirjoitetut kuvaukset. Opinnäytetyössä ei jätetty lyhyimpiä kirjoituksia analyysin ulkopuolelle, vaikka Paunosen & Vehviläinen-Julkusen (1998, 218–219) mukaan lyhyet kirjoitukset eivät välttämättä ole riittäviä kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä. Lyhyet kirjoitukset otettiin mukaan opinnäytetyöhön, sillä opinnäytetyön tekijät katsoivat niiden olleen sisällöltään riittäviä. Aineistosta ei tehty omia johtopäätöksiä. Tällä menetelmällä saatiin riittävä aineisto, mutta jokin muu menetelmä olisi voinut olla toimivampi, esimerkiksi avoimella kyselylomakkeella olisi voinut saada enemmän tietoja. (Vrt. Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 216–219.)

Aineisto kerättiin kuudesluokkalaisten kirjoittamien ainekirjoitusten avulla, jotta saataisiin mahdollisimman tarkasti nuorten omista ajatuksista kertova aineisto. Ainekirjoitusten tueksi annettiin selkeä ohjeistus mahdollisimman kattavan aineiston saamiseksi, koska tiedettiin, että nuoret eivät pystyisi kirjoittamaan kovin pitkiä aineita. Ohjeistus esitettiin opinnäytetyön luotettavuuden lisäämiseksi, minkä jälkeen ohjeistusta muokattiin avoimemmaksi ja siihen lisättiin muutamia kysymyksiä. Muokattua ohjeistusta ei enää esitettävä tiukan aikataulun vuoksi. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 166.) Saatuun aineistoon tutustuttaessa todettiin ohjeistuksen olleen riittävä ja sillä saadun aineiston vastaavan tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa se, että tutkimustilanteet kouluissa olivat erilaiset. Koulussa A opettaja oli paikalla ainekirjoitusten aikana, kun taas koulussa B opettaja oli toisessa luokassa opinnäytetyöhön osallistumattoman oppilaan kanssa, lisäksi koulussa A paikalla olivat viidesluokkalaisten, sillä luokka oli yhdistelmäluokka. Viidesluokkalaisten tekivät ainekirjoitukseen varatun tunnin aikana omia tehtäviään, joita opettaja heille antoi. Viidesluokkalaisten paikallaolo ei häirinnyt kuudesluokkalaisten kirjoittamista. Opettajan läsnäolo lisäsi kirjoitustilanteen rauhallisuutta koulussa A. Koulussa B kirjoitustilanne oli suhteellisen rauhallinen opettajan poissaolosta huolimatta, saatuaan aineet valmiiksi muutamat oppilaat aloittivat hiljaisen keskustelun, tästä ei kuitenkaan aiheutunut häiriötä heille, jotka vielä kirjoittivat. Tutkimustilanteiden erilaisuudesta huolimatta opinnäytetyön tekijät ovat sitä mieltä, että molemmista kouluista saatiin sisällöltään samankaltaiset aineistot.

Tutkimusaineistoa analysoitaessa sitä tarkasteltiin eri näkökulmista. Aineiston analyysiprosessi on pyritty kuvaamaan omassa kappaleessaan tutkimuksen toteutus osiossa mahdollisimman selkeästi vaihe vaiheelta opinnäytetyön luotettavuuden lisäämiseksi. Aineistoa analysoitiin aineistolähtöisesti ja kuudesluokkalaisten omia näkökulmia kunnioittaen. Analysointi aloitettiin etsimällä aineistosta ensin alkuperäisilmaisuja. Tämän molemmat opinnäytetyön tekijät tekivät erikseen, tarkoituksena lisätä opinnäytetyön luotettavuutta käyttämällä kahta luokittelijaa. Aineiston ryhmittelyä ja kategoriointia molemmat opinnäytetyön tekijät työstivät ensin erikseen ja sitten yhdessä. Ryhmittelyyn ja kategorioiden muodostukseen vaikutti kuudesluokkalaisten omien näkökulmien lisäksi opinnäytetyön tekijöiden oma näkemys. Opinnäytetyössä yhteys aineiston analyysin ja tutkimusaineiston välillä pystyttiin osoittamaan, mikä lisää opinnäytetyön luotettavuutta. Sisällön analyysin luotettavuutta heikensi opinnäytetyön tekijöiden kokemattomuus ja riittämätön tieto sisällön analyysin teosta. (Vrt. Janhonen & Nikkonen 2001, 36–37; Kyngäs & Vanhanen 1999, 10.)

Opinnäytetyön tulosten raportoinnissa pyrittiin johdonmukaisuuteen ja selkeyteen, tulokset esitettiin tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Tuloksissa haluttiin tuoda esille monipuolisesti nuorten omia ajatuksia tupakoinnista. Nuorten ajatuksia tuotiin esiin lainaamalla lauseita tai lauseen osia heidän kirjoittamistaan aineista, opinnäytetyöhön ei haluttu liittää nuorten kokonaisia aineita tunnistettavuus syistä. Suorilla lainauksilla haluttiin lisätä tulosten raportoinnin luotettavuutta. Kokonaisuutena opinnäytetyön tuloksia voidaan pitää melko luotettavina. Kuudesluokkalaisten aineista nousi esille samankaltaisia asioita kuin aiemmasta tiedosta, näin aineet ovat hyvin verrattavissa aiempaan tietoon. Opinnäytetyöhön osallistuneiden kuudesluokkalaisten tupakointimäärät ja valtakunnallisista tutkimuksista saadut vastaavat tulokset eivät ole vertailtavissa keskenään aineistojen suuren kokoeron vuoksi. (Vrt. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160; Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 220.)

Validiteetti toteutui tässä opinnäytetyössä, sillä siinä tutkittiin sitä, mitä olisi tarkoituskin tutkia. Opinnäytetyön validiteetti ei kärsinyt siitä, että tutkimuskysymyksiä hieman muokattiin opinnäytetyön alkuvaiheessa. Opinnäytetyön tuloksia voidaan pitää reliabiliteetin kannalta luotettavina. Reliabiliteetin lisäämiseksi opinnäytetyön vaiheita on kuvattu mahdollisimman tarkasti ja totuudenmukaisesti. Opinnäytetyöstä saa-

tuja tuloksia on kuvattu mahdollisimman tarkasti, opinnäytetyön uskottavuuden lisäämiseksi. Opinnäytetyön tavoitteet toteutuivat hyvin ja kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. (Vrt. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160; Tuomi & Sarajärvi 2003, 133.)

8.3 Laadullisen tutkimuksen eettisyys

Kun puhutaan tutkimusetiikasta, tarkoitetaan niin sanottuja hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2004, 3) on määritellyt hyvän tieteellisen käytännön seuraavasti: hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa tiedeyhteisön tunnistamien toimintatapojen noudattamista, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä ja tulosten esittämisessä, muiden tutkijoiden työn ja saavutusten asianmukaista huomioonottamista, omien tulosten esittämistä oikeassa valossa sekä tieteen avoimuuden ja kontrolloitavuuden periaatteen kunnioittamista. Erityisesti ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen tekeminen edellyttää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Nämä tieteelliset etiikan periaatteet ohjaavat tutkimuksen etenemistä sekä vaikuttavat tutkimuksen uskottavuuteen. (Saaranen, Puusniekka, Eskola & Kuula, 28.3.2009; Tuomi & Sarajärvi 2003, 112–130.)

Eettisyydessä tulee huomioida tutkijan ja tutkimusorganisaation välinen suhde, joka on merkittävä. Tutkijan tulee aina sopia tutkimuslupien saamisesta tutkimusorganisaation johdon kanssa. Tutkimusta tehtäessä on myös pyrittävä turvaamaan tutkittavan anonymiteetti sekä kunnioitettava tutkittavan yksityisyyttä. Tutkimus ei saa loukata tutkimukseen osallistuvien ihmisoikeuksia. Tutkijan tulee suojella tutkimukseen osallistuvia henkilöitä, tämän vuoksi lasten ollessa tutkimuskohteena suostumus kysytään heidän huoltajiltaan. Tutkimukseen osallistujille tulee antaa riittävästi tietoa tutkimuksen luonteesta, tavoitteesta ja vastaamisen vapaaehtoisuudesta. (Eskola & Suoranta 1998, 56–57; Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 26–28,33.)

Opinnäytetyöhön osallistuviin kouluihin otettiin yhteyttä ajoissa. Ensimmäinen yhteydenotto tapahtui sähköpostitse koulujen rehtoreihin, tarkoituksena oli kysyä koulun mielenkiintoa lähteä mukaan opinnäytetyöhön. Tämän jälkeen oltiin yhteydessä suoraan luokkien opettajiin sähköpostitse sekä puhelimitse. Heidän kanssaan sovittiin tarkemmin opinnäytetyön toteuttamisesta sekä tulevista käytännöistä. Tutkimusluvat annettiin ennen aineistonkeruuta toisen koulun rehtorilta ja toisen koulun johtajalta.

Tutkimusluvut myönnettiin 19.4.2009 ja 5.5.2009. Tutkittavien ollessa alaikäisiä, tuli heidän saada huoltajiltaan suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta. Kuudesluokkalaisten koteihin laitettiin opinnäytetyöstä kertova kirje, jonka yhteydessä oli osio huoltajien suostumukselle. Kuudesluokkalaisille itselleen annettiin myös mahdollisuus kieltäytyä opinnäytetyöhön osallistumisesta. Yksityisyytensä suojaamiseksi kuudesluokkalaiset palauttivat suostumuksena opinnäytetyöhön osallistumisesta suoraan opettajalleen, näin kuudesluokkalaisten nimet eivät tulleet missään vaiheessa opinnäytetyön tekijöiden tietoon.

Opinnäytetyön tulosten julkaisussa eettisyys liittyy tulosten rehellisyyteen ja luotettavuuteen. Tutkijan tulee raportoida tulokset rehellisesti eikä mitään oleellista saa jättää kertomatta. Tuloksista ei saa paljastua mitään sellaista, mikä voisi aiheuttaa opinnäytetyöhön osallistuneille hankaluuksia tai paljastaa tutkimukseen osallistuneen henkilön näkemyksiä. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 31.)

Opinnäytetyön tulokset raportoitiin avoimesti ja rehellisesti. Kuudesluokkalaiset kirjoittivat aineensa nimettöminä heidän yksityisyytensä suojaamiseksi. Kuudesluokkalaisten aineet koodattiin koulun ja vastaajien sukupuolen mukaisesti yhtä tutkimuskysymystä varten. Aineista opinnäytetyöhön otettuja suoria lainauksia ei kuitenkaan merkitty millään tapaa, kuudesluokkalaisten anonymiteetin säilyttämiseksi. Aineet olivat koko opinnäytetyö prosessin ajan opinnäytetyön tekijöiden hallussa, eikä niitä luovutettu missään vaiheessa kenellekään ulkopuoliselle henkilölle. Opinnäytetyön valmistuttua aineet hävitettiin luotettavalla tavalla.

8.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys

Opinnäytetyöstä saatavaa tietoa peruskoulut voivat hyödyntää opetuksensa kehittämässä vastaamaan nuorten tiedon tarvetta. Tämän hetkinen opetus tupakoinnista alakouluissa on opinnäytetyöhön osallistuneiden nuorten mukaan tarkoituksenmukaista, mutta ei aivan riittävää. Lisää tietoa nuoret kaipaavat tupakoinnin vaikutuksista ihmisiin sekä havainnollistavia esimerkkejä. Kouluissa voitaisiin pohtia, voiko opetusta kehittää puuttamalla tupakointia lisääviin ja vähentäviin tekijöihin. Opinnäytetyöstä saatua tietoa voitaisiin käyttää keskustelun pohjana esimerkiksi vanhempainilloissa. Sairaanhoidajan työhön opinnäytetyö tuo tietoa siitä, mihin asioihin tulisi puuttua asiakkaiden tupakoinnin vähentämiseksi. Opinnäytetyö voi tuoda lisänäkökulmaa ter-

veydenhuoltohenkilöstön antamalle tupakkavalistukselle. Opinnäytetyö on tuonut tekijöille lisää tietoa tupakasta ja tupakoinnin syistä sekä antanut tukea tulevaan työhön nuorten tupakoimattomuuden edistämiseksi. Tupakointia ehkäisevässä työssä auttaa tieto tupakoinnin aloittamiseen vaikuttavista tekijöistä. Jatkossa voisi selvittää opinnäytetyöhön osallistuneiden nuorten tupakointikäyttäytymistä yläasteikäisenä sekä perehtyä yksittäisiin tutkimuskysymyksiin tarkemmin. Opinnäytetyön pohjalta voisi järjestää nuorille heidän tarpeisiinsa vastaavaa toimintaa.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. Helsinki: WSOY.

Ahlström, S., Metso, L. & Tuovinen, E.-L. 2002. Mikä lisää nuorten riskiä tupakoida, humaltua ja kokeilla marihuanaa? *Yhteiskuntapolitiikka* 67, 423–429.

Ahtee, L. 2003. Nikotiini. Teoksessa Salaspuro, M., Kiiänmaa, K. & Seppä, K. Päihdelääketiede. Jyväskylä: Duodecim, 132–140.

Aira, M. 2005. Laadullisen tutkimuksen arviointi. Aikakauskirja Duodecim 121.

Asetus toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 25.2.1977/225.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Gummerus.

Frilander- Paavilainen, E.-L. & Nurmi, M. 2008. Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatushanke. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Havio, M., Inkinen, M. & Partanen, A. (toim.) 2008. Päihdehoitotyö. Jyväskylä: Tammi.

Havu, P. & Lasarov, K.-M. 2002. Kahdeksaslukulaisten nuorten päihdeyttäminen ja arvioinnit päihdeyttämisopetus- ja oppimismenetelmistä. Pro gradu -tutkielma. Kuopion yliopisto.

Hara, M. (toim.) 2000. Tupakoimattomana peruskoulusta. Opas tupakoimattomuuden tukemiseen peruskouluissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Helakorpi, S., Paavola, M., Prättälä, R. & Uutela, A. 2009. Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys, kevät 2008. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 2/2009. Helsinki: Yliopistopaino.

Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R., Näätänen, R. & Vidjeskog, J. 2003. Kehittyvä ihminen. Psykologia 2. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Keuruu: Tammi.

Holopainen, A., 2001. Muut päihteet. Teoksessa Ulmanen, K. (toim.) Suomi ja huumeet. Tietopaketti huumeista. 3. uudistettu painos. Helsinki: Kirjapaino West point Oy, 35–40.

Huoponen, K., Peltonen, H., Mustalampi, S. & Koskinen-Ollonqvist, P. s.a. Päihteiden käytön ehkäisy. Opas koulujen ja sidosryhmien yhteistyöhön. Stakes, Opetushallitus, Terveyden edistämisen keskus.

Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WSOY.

Kallio, K. & Jokinen, E. 2001. Suomalaisten lasten ja nuorten tupakointi. Aikakauskirja Duodecim 117, 1369–1376.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. s.l.: WSOYpro.

Karvonen, S., Rimpelä, A., Helakorpi, S. & Rimpelä, M. 2002. Nuorten tupakointia selittävät maakunnalliset tekijät. Suomen lääkärilehti 57, 911–916.

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammi.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 11, 3–12.

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13.8.1976/693.

Leskinen, M. & Sivonen, M. 2000. Tupakoimattomuus nuoren arkielämässä – yhdeksäsluokkalaisten näkemyksiä. Opinnäytetyötutkielma. Kuopion yliopisto.

Mackay, J. & Eriksen, M. World Health Organization. 2002. The Tobacco Atlas. Saatavissa: <http://www.who.int/tobacco/media/en/title.pdf> [viitattu 25.9.2009].

Metso, L., Ahlström, S., Huhtanen, P., Leppänen, M. & Pietilä, E. 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. ESPAD-tutkimusten tulokset. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 6.

Mieheys ja naiseus. Syöpäjärjestöt, Hengitysliitto & Suomen Sydänliitto ry. Työkälu-
pakki – tietoa tupakoinnista ja ideoita opetukseen. Saatavissa:
<http://www.tyokalupakki.net/ya/index.php?id=18&pid=5> [viitattu 10.8.2009].

Mitä tupakka sisältää? Syöpäjärjestöt, Hengitysliitto & Suomen Sydänliitto ry. Työka-
lupakki – tietoa tupakoinnista ja ideoita opetukseen. Saatavissa:
<http://www.tyokalupakki.net/ya/index.php?id=18&pid=2> [viitattu 12.8.2009].

Nuorten asenteet tupakointia kohtaan. Syöpäjärjestöt. Saatavissa:
<http://www.cancer.fi/ammattilaiset/tietoa/tupakka/> [viitattu 5.3.2009].

Nuorten tupakointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2008. Saatavissa:
<http://www.ktl.fi/portal/4302> [viitattu 6.3.2009].

Nuuska. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2008. Saatavissa:
http://ktl.fi/portal/suomi/tietoa_terveydesta/elintavat/tupakka/nuuska [viitattu
5.3.2009].

Nuuska ei ole terveystuote. Syöpäjärjestöt. Saatavissa:
<http://www.cancer.fi/syovanehkaisy/tupakka/nuuskahaitat/> [viitattu 5.3.2009].

Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1998. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka.
Juva: WSOY.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. 2004. Vammala:
Vammalan kirjapaino. Saatavissa: http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf
[viitattu 14.1.2009].

Pietilä, K. 2003. Nikotiini. Teoksessa Salaspuro, M., Kiianmaa, K. & Seppä, K. Päihdelääketiede. Jyväskylä: Duodecim, 419–429.

Rainio, S. 2009. Familial Influences of Adolescence Smoking. Parental smoking, home smoking ban and home-based sourcing of tobacco. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Rainio, S., Rimpelä, A. & Rimpelä, M. 2006. Perheen merkitys lasten tupakoinnin alkamisessa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 43, 174–185.

Rimpelä, A., Rainio, S., Huhtala, H., Lavikainen, H., Pere, L. & Rimpelä, M. 2007. Nuorten terveystapatutkimus 2007. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteidenkäyttö 1977–2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007: 63. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Rimpelä, M. 2002. Tupakointi. Teoksessa Terho, P., Ala-Laurila, E.-L., Laakso, J., Krogius, H. & Pietiläinen, M. Kouluterveydenhuolto. 2. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 396–403.

Saaranen, A., Puusniekka, A., Eskola, J. & Kuula, A. 2006. KvaliMOTV - menetelmäopetuksen tietovaranto. (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/metetelmaopetus/> [viitattu 28.3.2009]

Simonen O. 2007. Lasten ja nuorten tupakoinnin vähentäminen. Ympäristö ja terveys 38 (5), 42–44.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2000:11. 2001 Tieteellinen perustelukatsaus ympäristön tupakansavun terveyshaitoista. Saatavissa: http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/tupakka/s2000_11.pdf [viitattu 7.9.2009].

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:4. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. Saatavissa: <http://www.terveys2015.fi/terveys2015.pdf> [viitattu 22.3.2009].

Suomalaisista tupakoi enää alle 20 prosenttia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2008. Saatavissa: <http://www.ktl.fi/portal/suomi/esittely/ajankohtaista/?bid=2997&vid=1> [viitattu 25.9.2009].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Tupakoinnin terveysvaikutukset. Syöpäjärjestöt, Hengityслиitto & Suomen Sydänliitto ry. Työkalupakki – tietoa tupakoinnista ja ideoita opetukseen. Saatavissa: <http://www.tyokalupakki.net/ya/index.php?s=2&id=18&pid=4> [viitattu 10.8.2009].

Tupakointikokeilut. Syöpäjärjestöt, Hengityслиitto & Suomen Sydänliitto ry. Työkalupakki – tietoa tupakoinnista ja ideoita opetukseen. Saatavissa: <http://www.tyokalupakki.net/ya/index.php?id=15&pid=3> [viitattu 1.9.2009]

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2004. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. 2. painos. Edita Prima oy: Helsinki.

Vartiainen, E. 2005. Tupakointi. Teoksessa Aromaa, A., Huttunen, J., Koskinen, S. & Teperi, J. Suomalaisen terveys. 1. painos. Helsinki: Duodecim.

Valkonen, M. 2001. Passiivinen tupakointi ja valtimonkovettumataudin synty. Lääkärilehti 56, 2205.

Vuori, M., Kannas, L. & Tynjälä, J. 2004. Tupakoinnin ja päihteiden käytön muutossuuntia 1984–2002. Teoksessa Kannas, L. Koululaisten terveys ja terveystyötöiden muutos, WHO- koululaistutkimus 20 vuotta. Jyväskylän yliopisto. Terveyden edistämisen tutkimuskeskus.

Vuorinen, J. 2006. Tupakoinnin vastainen sukupolvi kasvaa jo. Mielenterveys 1, 46–47.

Warsell, L. & Vertio, H. 2003. Päihdehaittojen ehkäisystrategiat ja ehkäisevä päihdetyö. Teoksessa Salaspuro, M., Kiianmaa, K. & Seppä, K. Päihdelääketiede. Jyväskylä: Duodecim

19.4.2009

Asia: Tutkimuslupa/ Mervi Liikkanen ja Mervi Piispa

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijat Mervi Liikkanen ja Mervi Piispa anovat tutkimuslupaa mukaiselle tutkimukselle. koulun oheisen anomuksen ja liitteiden

Päätös: Mervi Liikkaselle ja Mervi piispalle myönnetään tutkimuslupa anomuksen mukaan.

Liitteet: Tutkimussuunnitelma
Suostumuskirje lasten huoltajille

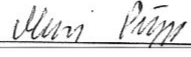
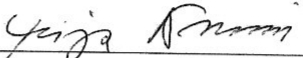
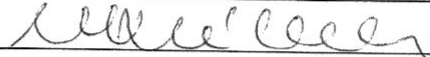

Koulunjohtaja

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS Tieteellinen tutkimus tai opinnäytetyö	
1	Tutkimuksen nimi Kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen
2	Tutkimuksesta vastaava tutkija/tutkijat, tutkijaryhmä, tutkimusorganisaatio Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala Kotka. Sairaanhoitaja AMK opiskelijat Mervi Liikkanen ja Mervi Piispa. HO06S.
3	Tutkimuksen suorittajat ja tutkimuksen suorituspaikka (nimi, virka/työ, virka-/työpaikka, yhteystiedot) a) tutkimuksen vastuullinen johtaja tai tutkimuksesta vastaava ryhmä Sairaanhoitaja AMK opiskelija Mervi Liikkanen Sairaanhoitaja AMK opiskelija Mervi Piispa b) opinnäytetyön ohjaaja Lehtori, TtM Mirja Nurmi. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu sosiaali- ja terveysala. Kotka. mirja.nurmi@kyamk.fi puh 044 702 8714 Lehtori, TtM Mauna Kriktilä. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu sosiaali- ja terveysala. Kotka. mauna.kriktila@kyamk.fi puh 044 702 8751 c) tutkijat, joille lupaa haetaan Sairaanhoitaja AMK opiskelija Mervi Liikkanen Sairaanhoitaja AMK opiskelija Mervi Piispa d) tutkimuspaikka ja osoite Yhteyshenkilö: Luokanopettaja
4	Yhdyshenkilö (nimi, osoite, yhteystiedot) Sairaanhoitaja AMK opiskelija Mervi Liikkanen Sairaanhoitaja AMK opiskelija Mervi Piispa

5	<p>Tutkimuksen luonne (asiakkaisiin/henkilökuntaan kohdentuva, haastattelu/kyselytutkimus)</p> <p>Kohderyhmä on Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena käyttäen eläytymismenetelmää. Aineisto kerätään ainekirjoitusten avulla.</p>
6	<p>Tutkimuksen kesto (kertaluonteinen tutkimus/seurantatutkimus)</p> <p>Kertaluonteinen tutkimus. Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin syksyllä 2007. Opinnäytetyö valmistuu marraskuussa 2009.</p>
7	<p>Tutkimussuunnitelman tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön aihe ja tausta Opinnäytetyön aiheena on kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen. Opinnäytetyö liittyy Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatushankkeeseen, jonka tarkoituksena on selvittää lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatusta Etelä-Kymenlaakson kouluissa. Aiempia tutkimuksia nuorten tupakoinnista on tehty koko Suomen alueella, mutta ne koskevat pääasiassa 14–18-vuotiaita nuoria.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoitus Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa 6- luokkalaisten tupakointikokeiluista ja tupakointitavoista, sekä selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin ennaltaehkäisevästi tai lisäävästi. Tavoitteena on myös saada tietoa, kokevatko nuoret saavansa tarpeeksi tietoa tupakoinnista ja sen haitoista. Opinnäytetyö kohdistuu paikallisiin nuoriin.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteet Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää seuraavia asioita:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Millaista kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen on? <ul style="list-style-type: none"> • tupakointikokeilut • päivittäinen tupakointi 2. Mitkä tekijät vaikuttavat nuorten tupakointikäyttäytymiseen? 3. Saavatko kuudesluokkalaiset mielestään riittävästi tietoa tupakoinnista? <p>Opinnäytetyön toteutus Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena ja sen aineisto kerätään ainekirjoituksilla.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerätään kahdessa Kymenlaakson koulussa,</p> <p>Aineiden kirjoittamista varten oppilaat saavat sekä kirjallisen että suullisen ohjeistuksen, jonka olemme itse antamassa oppitunnin alussa. Ainekirjoitukset 6- luokkalaiset kirjoittavat omista tupakointikokemuksistaan ja tupakkatiedoudestaan. Ainekirjoituksiin päädyttiin, jotta saataisiin sisällöltään mahdollisimman laaja ja monipuolinen aineisto, jossa nuoret kertovat omia ajatuksia tupakoinnista ja koulun tupakkavalistuksesta. Aineisto kerätään 7.5.2009</p>

	<p>koulussa.</p> <p>Aineet analysoidaan sisällön analyysin avulla kevään ja kesän 2009 aikana. Opinnäytetyö valmistuu marraskuuhun 2009 mennessä.</p>
8	<p>Tutkimusmenetelmän kuvaus</p> <p>Laadullisella tutkimuksella pyritään selvittämään asenteita ja uskomuksia, kuvaamaan tapahtumaa, ymmärtämään toimintaa sekä tekemään teoreettisia tulkintoja. Siinä korostuu tosiasioiden löytäminen ja perehtyminen niihin. Valitsimme laadullisen menetelmän opinnäytetyöhömmme, jotta saisimme nuorilta enemmän tietoa heidän tupakointikäyttäytymisestään. Valitsimme ainekirjoituksen aineistonkeruumenetelmäksi, jotta saisimme nuoret kertomaan asioista mahdollisimman monisanaisesti.</p> <p>Nuoret orientoidaan kirjoittamaan käyttämällä kirjallista ohjeistusta, joka sisältää kirjoittamista auttavia kysymyksiä (liite 3). Kirjallisen ohjeen nuoret saavat meiltä oppitunnin alussa. Lisäksi ohjeistamme nuoria suullisesti sekä olemme mukana tunnilla vastaamassa mahdollisiin kysymyksiin, joita ilmenee kirjoittamisen aikana.</p> <p>Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat Kyseiset koulut valittiin, koska nausimme kouluun sekä kaupungista että maaseudulta.</p> <p>Ensimmäinen kontakti otettiin _____ rehtori _____, sähköpostitse 17.3.2009. Rehtori pyysi meitä ottamaan yhteyttä kuudensien luokkien opettajiin, heille lähetimme sähköpostia 22.3.2009. Heistä _____ luokanopettaja _____ oli halukas yhteistyöhön kanssamme. Kävimme tapaamassa häntä 9.4.2009 ja sovimme aineistonkeruun toteuttamisesta. Tutkimusluvan saatuaamme otamme yhteyttä opettajaan, jotta hän voi ennen aineistonkeruuta toimittaa nuorten vanhemmille tarkoitetun tiedotteen ja kerätä siihen liittyvän lupalapun (liite 2). Aineisto kerätään 7.5.2009 klo.10:00-10:45 olevan oppitunnin aikana. Aineisto analysoidaan kevään ja kesän 2009 aikana. Opinnäytetyö valmistuu marraskuuhun 2009 mennessä.</p>
9	<p>Tutkimuksessa käytettäväksi pyydetty aineisto (asiakirjatiedot)</p>
10	<p>Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot (muut asiakirjatiedot, tutkittavilta haastatteluin/kyselyin saatavat tiedot)</p> <p>Opinnäytetyössä käytetään aineistona oppilaiden kirjoittamia aineita, joista ei paljastu oppilaiden henkilötietoja. Opettaja kerää vanhemmilta saatavat lupalaput, joten me emme missään vaiheessa saa tietoomme nuorten nimiä.</p>
11	<p>Tutkimusrekisterin tietotyypit</p> <p>a) Tutkimusrekisteriin kerättävät henkilön yksilöintitiedot eriteltyinä</p> <p>Tutkimusrekisterin tietoon tulevat vain koulu, jota kirjoittaja käy ja kirjoittajan sukupuoli.</p> <p>b) Muut tiedot ja tietotyypit</p>
12	<p>Tutkimusaineiston suojaus, arkistointi ja hävittäminen (salassa pidettävän tiedon käsittely, suojaus, käytön valvonta, hävittäminen)</p>

	Aineet kirjoitetaan nimettöminä, vain koulu ja sukupuoli tulevat ilmi. Tutkimusaineistoa käsittelevät ainoastaan opinnäytetyön tekijät. Aineet hävitetään, kun tutkimus on valmis.
13	Tutkimuksen mahdollinen ulkopuolinen rahoitus
14	Tutkimustulosten hyödyntäminen (julkaiseminen ym.) Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä nuoret tekevät ensimmäiset tupakointikokeilut hyvin varhaisessa vaiheessa. Valmiissa opinnäytetyössä yhdistyvät teoriatausta, valtakunnalliset tutkimustulokset sekä keräämästämme aineistosta saadut tulokset. Opinnäytetyö on vapaasti kaikkien käytettävissä. Valmis työ toimitetaan koululle.
15	Sitoumukset Sitoudun siihen, etten käytä saamiani tietoja potilaan/asiakkaan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus enkä luovuta saamiani salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle. Päiväys _____ Allekirjoitus <u>Meri Liikkanen</u> <u>16.4.2009</u> Nimen selvennys <u>MERI LIKKANEN</u> Päiväys _____ Allekirjoitus <u>Meri Piispa</u> <u>16.4.2003</u> Nimen selvennys <u>Mervi Piispa</u> Päiväys _____ Allekirjoitus _____ _____ Nimen selvennys _____ Päiväys _____ Allekirjoitus _____ _____ Nimen selvennys _____ Päiväys _____ Allekirjoitus _____ _____ Nimen selvennys _____
16	Liitteet ☒ Tutkimussuunnitelma (liite 1) ☐ Tutkimusta varten myönnettyt muut luvat ☐ Luonnos rekisteriselosteeksi ☒ Malli tutkimushenkilöille annettavasta yhteydenotto- ja informointikirjeestä (liite 3) ☒ Malli tutkimushenkilöiltä pyydettävästä suostumuksesta (liite 2) ☐ Muut liitteet

17	<p>Päiväys, hakijan allekirjoitus ja osoite</p> <p>Päiväys <u>16.4.09</u> Allekirjoitus <u></u></p> <p>Osoite</p> <p>Päiväys <u>16.4.2009</u> Allekirjoitus <u></u></p>
18	<p>Päiväys ja vastaavan ohjaajan allekirjoitus</p> <p>Päiväys <u>16.4.2009</u> Allekirjoitus <u></u></p> <p>Nimen selvennys <u>MIRJA NURMI</u></p> <p>Päiväys <u>17.4.2009</u> Allekirjoitus <u></u></p> <p>Nimenselvennys <u>MAUNA KRIKTLÄ</u></p>
19	<p>Tutkimuslupahakemus toimitetaan osoitteeseen</p> <p>Kotkan kaupunki/Hyvinvointipalvelut Kirjaamo PL 205, 48101 KOTKA</p>
20	<p>Hyvinvointipalvelujen tehtäväalueen johtoryhmän lausunto Kokouspäivä ja asianumero:</p>
21	<p>Tutkimusluvan myöntämistä koskeva päätös</p> <p>Päiväys <u>5.5.2009</u></p> <p>Viranhaltijan allekirjoitus <u></u></p> <p>Nimenselvennys _____</p> <p>Tehtävänimike <u>rehtori</u></p>

OPISKELIJA

Nimi Mervi Liikkanen	Opiskelijanumero 0600639
Sähköposti mervi.liikkanen@student.kyamk.fi	Puhelinnumero
Osoite	
Toimipiste ja koulutusohjelma Terveysala Kotka, Hoitotyön koulutusohjelma	
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus Sairaanhoitaja (AMK), HO06S	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja yhteystiedot	
Yrityksen/yhteisön yhteystenkitö	Puhelinnumero
Osoite	
Sähköposti	

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

- Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista
- Opinnäytetyöllä on toimeksiantaja puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t) Mauna Kriktilä ja Mirja Nurmi
Sähköposti mauna.kriktila@kyamk.fi / mirja.nurmi@kyamk.fi
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t) -
Sähköposti -

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 150 merkkiä) Kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen.	
Kehittämis- tai tutkimustavoite ja tulos <small>Tiivistetystä (max. 300 merkkiä) <i>kos. tekni. tutkimus yr. toiminnan keinojen, oien toimenpiteistä ja tulostavoitteen jatkoon</i></small> Tarkoituksena saada tietoa 6- luokkalaisten tupakointitavoista, tupakkakokeiluista ja asenteista tupakointia kohtaan. Tutkimme myös tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin. Valmiissa opinnäytetyössä yhdistyvät teoriatausta, valtakunnalliset sekä tutkijoiden omat tutkimustulokset	
Keskeiset menetelmät <small>Tiivistetystä (max. 300 merkkiä) <i>kos. tekni. tutkimus yr. toiminnan keinojen, oien toimenpiteistä ja tulostavoitteen jatkoon</i></small> Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin nuorilta esseekirjoitusten avulla. Tutkimusaineisto analysoitiin käyttämällä sisällön analyysia.	
Opinnäytetyön aloitus Syksy 2008	Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle 12/2009
Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K -määritelmän *) ☒ Kyllä ☐ Ei	

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

<p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.</p> <p>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin Tekijänoikeus- ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyöntekijän kanssa. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen.</p>	<p>Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön osia voidaan julkaista myös Internetissä sopimalla niistä erikseen. Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään. Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
--	--

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

	Toimeksiantajan edustaja
Paikka ja aika Kotka 28.8.2009	Opis <i>[Signature]</i>
Paikka ja aika Kotka 7.9.09	Ohjaava opettaja <i>[Signature]</i>

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintiä varten.

*) T & K -määritelmän saa opintotoimistosta tai internetistä, <http://www.tilastokeskus.fi/tii/tk/ke/kas.html>

OPISKELIJA

Nimi	Opiskelijanumero
Mervi Piispa	0600638
Sähköposti	Puhelinnumero
mervi.piispa@student.kyamk.fi	
Osoite	
Toimipiste ja koulutusohjelma	
Terveysala Kotka, Hoitotyön koulutusohjelma	
Suuntautumisvaihtoehto ja ryhmätunnus	
Sairaanhoitaja (AMK) HO06S	

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja viritys/vhiteistö	
Yrityksen/yhteisön yhteyshenkilö	Puhelinnumero
Osoite	
Sähköposti	

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUS

- Toimeksiantaja maksaa opinnäytetyöstä opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle korvauksen, josta on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista
- Opinnäytetyöllä on toimeksiantaja puolelta nimetty ohjaaja ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Toimeksiantajan tarkoituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan

OPINNÄYTETYÖN OHJAUS

Ohjaava(t) opettaja(t)
Mauna Kriktilä ja Mirja Nurmi
Sähköposti
mauna.kriktila@kyamk.fi / mirja.nurmi@kyamk.fi
Yrityksen/yhteisön ohjaaja(t)
Sähköposti

OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyön aihe (max. 150 merkkiä) Kuudesluokkalaisten tupakointikäyttäytyminen.	
Kehittämis- tai tutkimustavoite ja tulos <small>Tiivistetysti (max. 300 merkkiä)</small> Tarkoituksena saada tietoa 6-luokkalaisten tupakointitavoista, tupakkakokeiluista ja asenteista tupakointia kohtaan. Tutkimme myös tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten tupakointiin. Valmiissa opinnäytetyössä yhdistyvät teoriatausta, valtakunnalliset sekä tutkijoiden omat tutkimustulokset.	
Keskeiset menetelmät <small>Tiivistetysti (max. 300 merkkiä)</small> Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin nuorilta esseekirjoitusten avulla. Tutkimusaineisto analysoitiin käyttämällä sisällön analyysia.	
Opinnäytetyön aloitus Syksy 2008	Opinnäytetyön luovutus toimeksiantajalle 12/2009
Opinnäytetyö täyttää Tilastokeskuksen T & K -määritelmän *) ☒ Kyllä ☐ Ei	

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

<p>Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.</p> <p>Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.</p> <p>Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluvat opinnäytetyön tekijälle.</p> <p>Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden kaupalliseen hyödyntämiseen ainoastaan sopimalla niistä erikseen opinnäytetyöntekijän kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.</p> <p>Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen.</p>	<p>Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön osia voidaan julkaista myös Internetissä sopimalla niistä erikseen.</p> <p>Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja ja opinnäytetyön ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.</p> <p>Opinnäytetyön kustannukset ja niiden korvaaminen Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (ml. aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opiskelija keskenään.</p> <p>Pääsääntöisesti Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.</p>
--	--

Olemme yhteisesti sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta yllä sovitulla tavalla.

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja aika	Toimeksiantajan edustaja
Paikka ja aika Kotka 28.8.2003	Opiskelija <i>Matti Pää</i>
Paikka ja aika Kotka 7.9.09	Ohjaava opettaja <i>Heidi Nieminen</i>

Tämä sopimus on kirjoitettu kolmena kappaleena, yksi toimeksiantajayritykselle, toinen opiskelijalle ja kolmas opintotoimistoon rekisteröintä varten.

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysala Kotka

Tiedoksi kotiin

Hei!

Olemme kaksi sairaanhoitajaopiskelijaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta Kotkasta. Teemme opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä 6-luokkalaisten tupakoinnista kahdella Kymenlaaksolaisella ala-asteella, jotka ovat

Opinnäytetyömme on osa Lasten ja nuorten terveys- ja tapakasvatushanketta, jonka tavoitteena on selvittää terveys- ja tapakasvatusta Etelä-Kymenlaakson kouluissa sekä lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyömme tarkoituksena on saada tietoa 6-luokkalaisten tupakointitavoista ja -kokeiluista sekä siitä kokevatko he saavansa tarpeeksi tietoa tupakoinnista. Tulosten perusteella koulut voivat kehittää omaa päihdevalistustaan, jos sellaiseen katsotaan olevan tarvetta.

Opinnäytetyössä mukana olevien 6-luokkien oppilaille annetaan ohjeet ja kysymykset, joiden avulla he kirjoittavat ainekirjoituksen omasta tupakointikäyttäytymisestään. Ainekirjoitukset käsitellään luottamuksellisesti ilman nimiä eikä niitä näytetä koulun henkilökunnalle. Kenenkään yksittäisen vastaajan tiedot eivät tule paljastumaan saamistamme kirjoituksista. Ainekirjoitukset hävitetään, kun olemme saaneet niistä tarvittavat tiedot.

Pyydämme teitä palauttamaan alla olevan luvan lapsenne osallistumisesta tutkimuksen tekemiseen allekirjoitettuna. Jos teille herää kysymyksiä opinnäytetyöstä, ottakaa meihin yhteyttä.

Ystävällisin terveisin

Mervi Liikkanen

Mervi Piispa

mervi.liikkanen@student.kyamk.fi

mervi.piispa@student.kyamk.fi

Lapseni _____

Saa osallistua tutkimuksen tekemiseen

Ei saa osallistua tutkimuksen tekemiseen

Huoltajan allekirjoitus

Hyvä kuudesluokkalainen

Opiskelemme sairaanhoitajiksi Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa Kotkassa, valmistumme jouluna 2009. Teemme opinnäytetyötä kuudesluokkalaisten nuorten tupakoinnista ja tarvitsemme sinun apuasi työn tekemiseen.

Pyydämmekin sinua kirjoittamaan meille aineen otsikolla MINÄ JA TUPAKKA.

Kerro aineessasi seuraavista asioista:

- Oletko kokeillut tupakkaa? Minkä ikäisenä kokeilit?
- Aiotko kokeilla tupakkaa joskus, miksi?
- Miksi kokeilit tupakkaa? Miksi et ole kokeillut tupakkaa?
- Jos poltat tupakkaa, niin kuinka usein tupakoit?
- Jos jatkoit tupakointia ensimmäisen kokeilun jälkeen, niin miksi?
- Tupakoiko kukaan perheesi jäsen? Mitä ajattelet heidän tupakoinnista?
- Tupakoiko kukaan kavereistasi? Mitä mieltä olet siitä?
- Mitä ajattelet tupakoinnista ja tupakoivista ihmisistä?
- Mistä olet saanut tietoa tupakoinnista?
- Antaako koulu mielestäsi riittävästi tietoa tupakoinnista?
- Mitä haluaisit koulussa opetettavan tupakoinnista?

Aikaa aineen kirjoittamiseen on n. 1 oppitunti.

Aineeseen ei tule sinun nimeäsi, ainoastaan oletko tyttö vai poika. Aineet käsitellään täysin luottamuksellisesti, niitä ei lue opettaja eikä vanhemmat, ainoastaan me. Kirjoitathan täysin rehellisesti ja avoimesti. Opinnäytetyön valmistuttua aineet hävitetään.

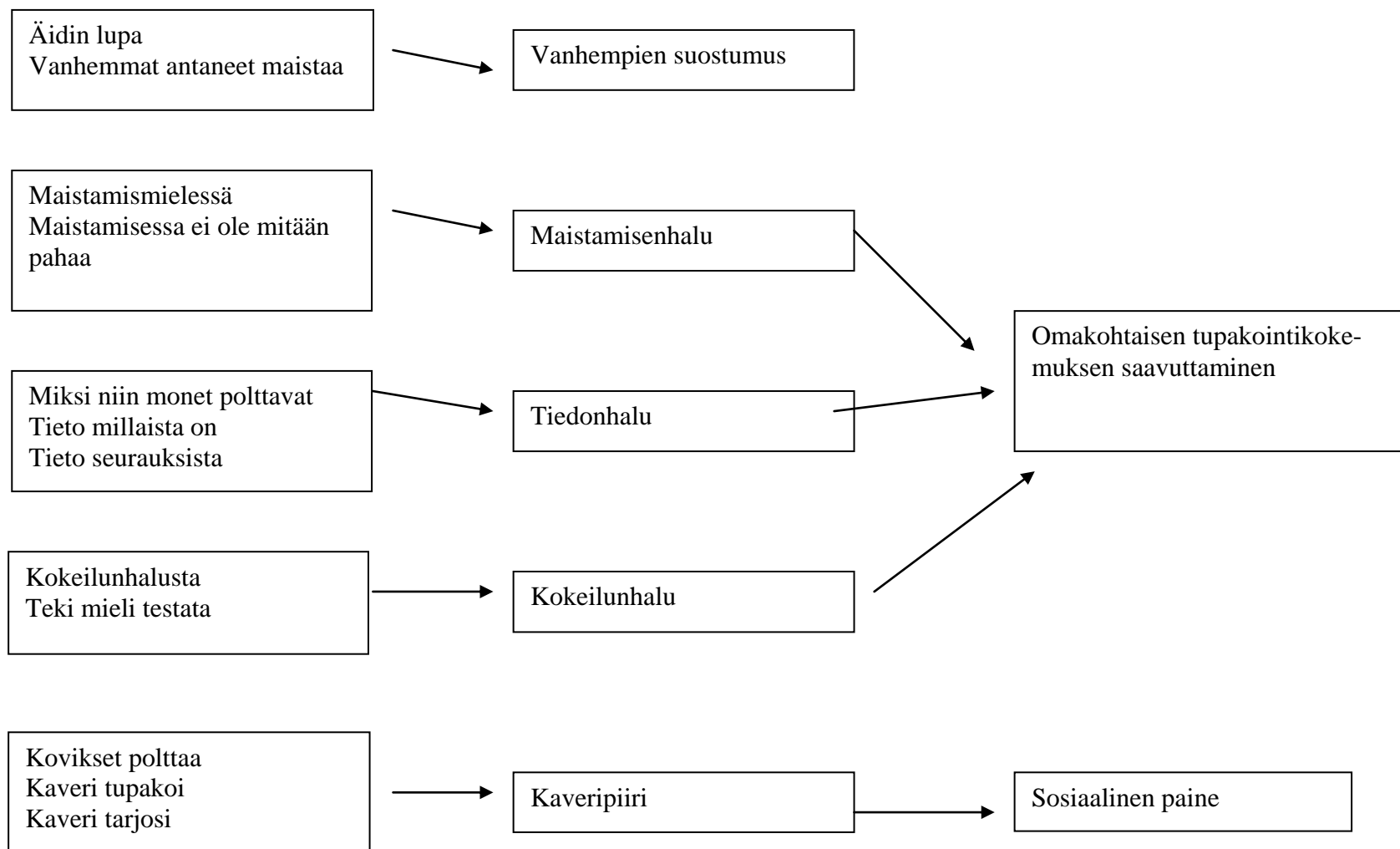
Kiitos!

Mervi & Mervi

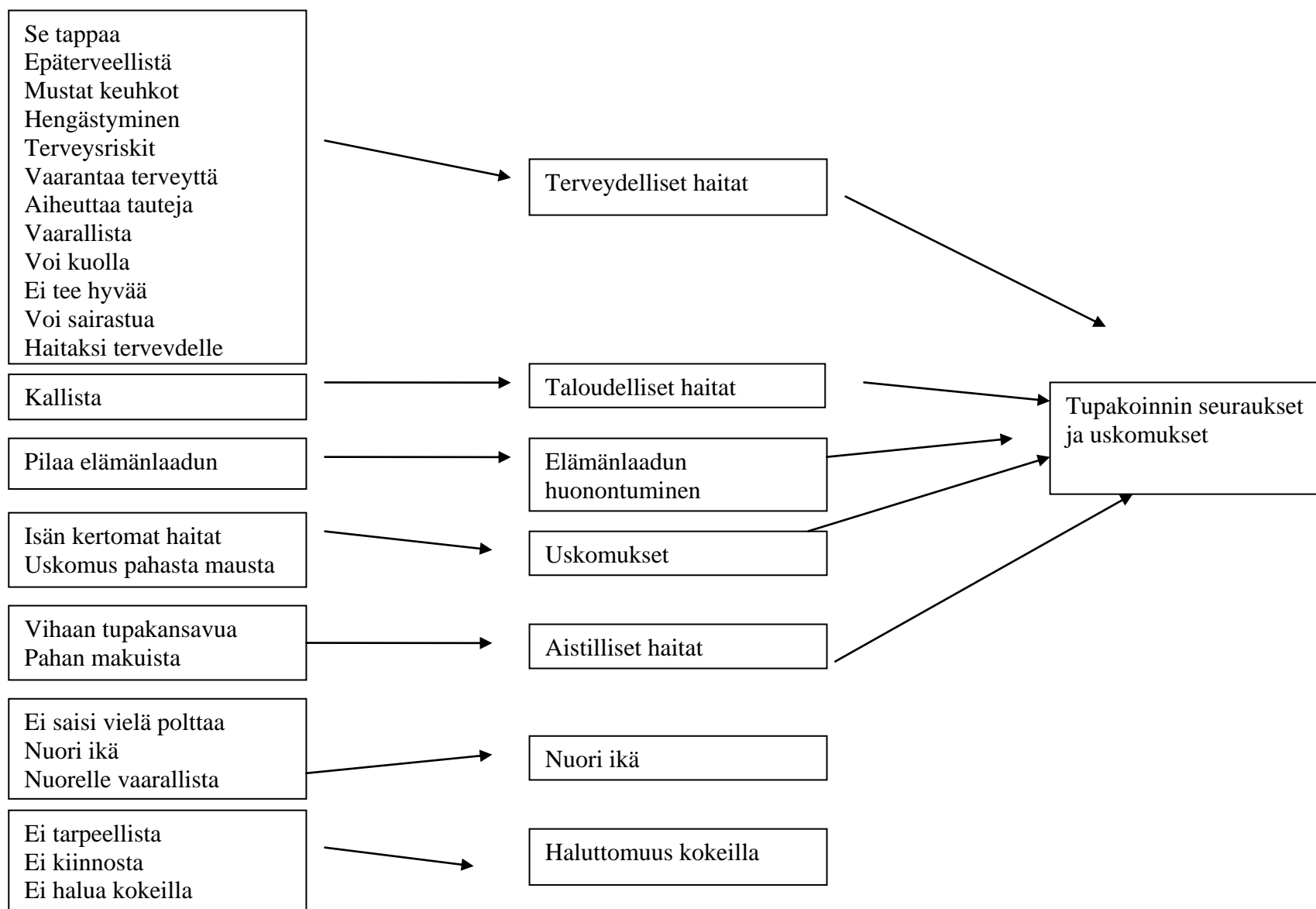
Alkuperäisilmaus

Alakategoria

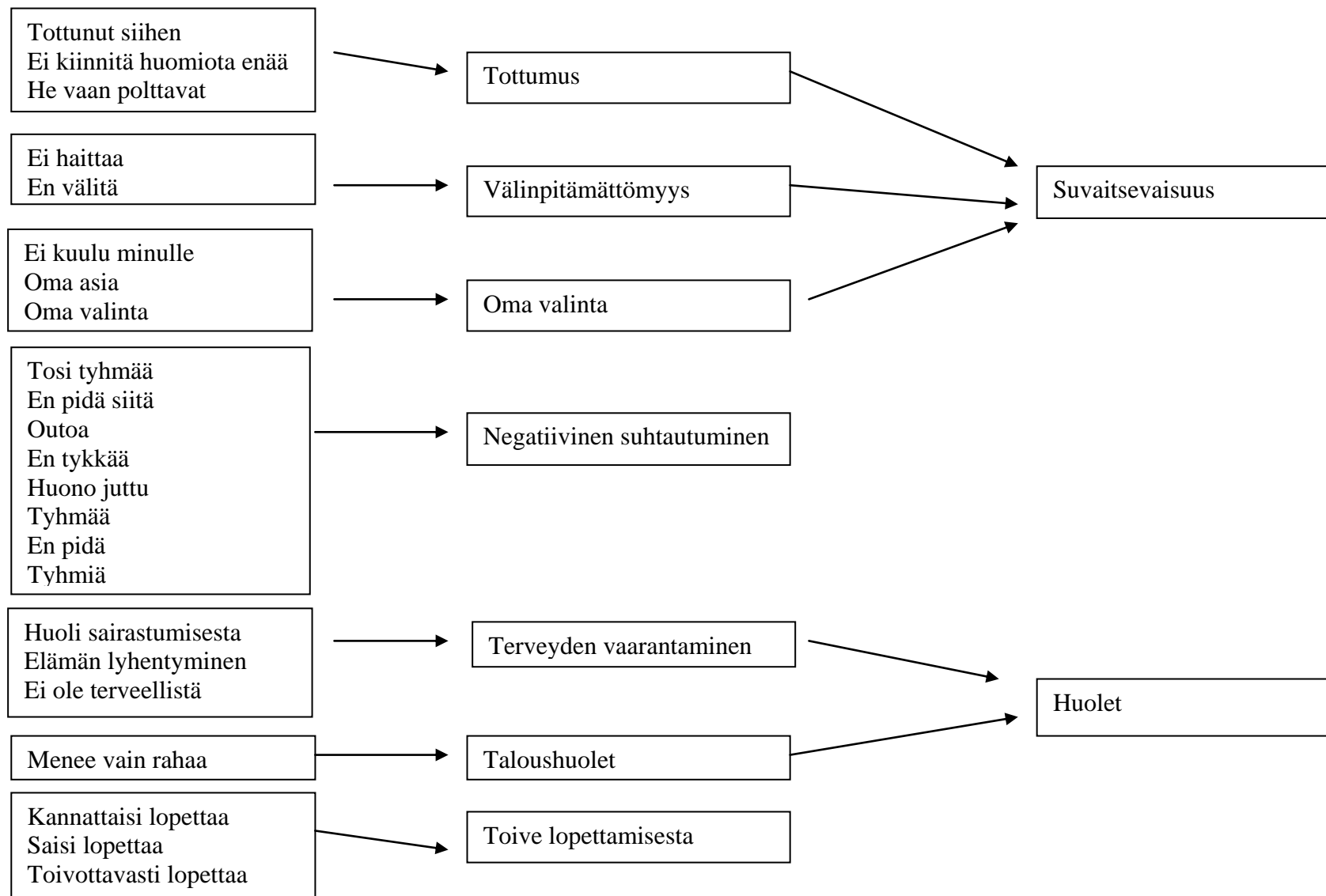
Yläkategoria

Nuoren tupakointia lisäävät tekijät

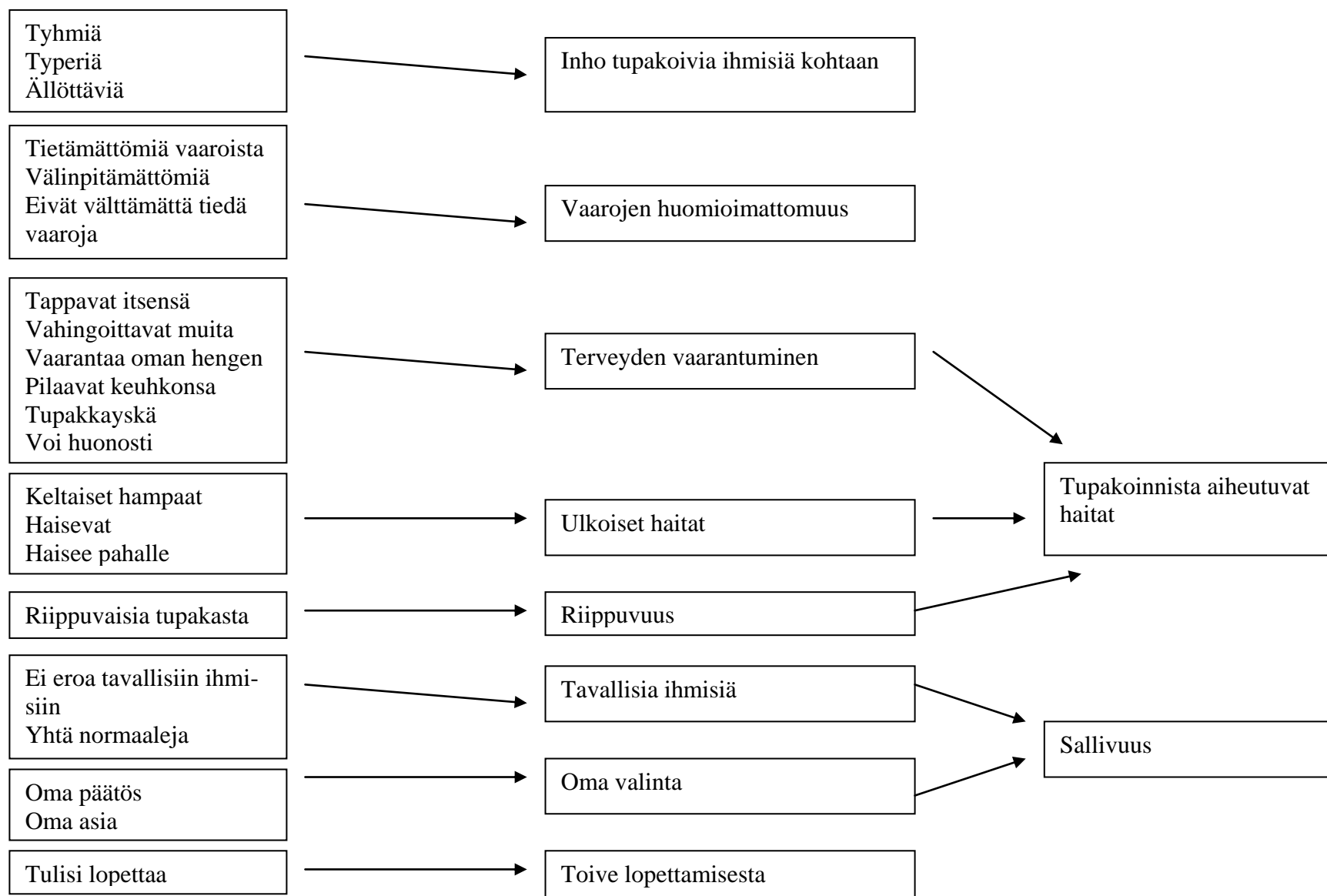
Nuorten tupakointia vähentävät tekijät

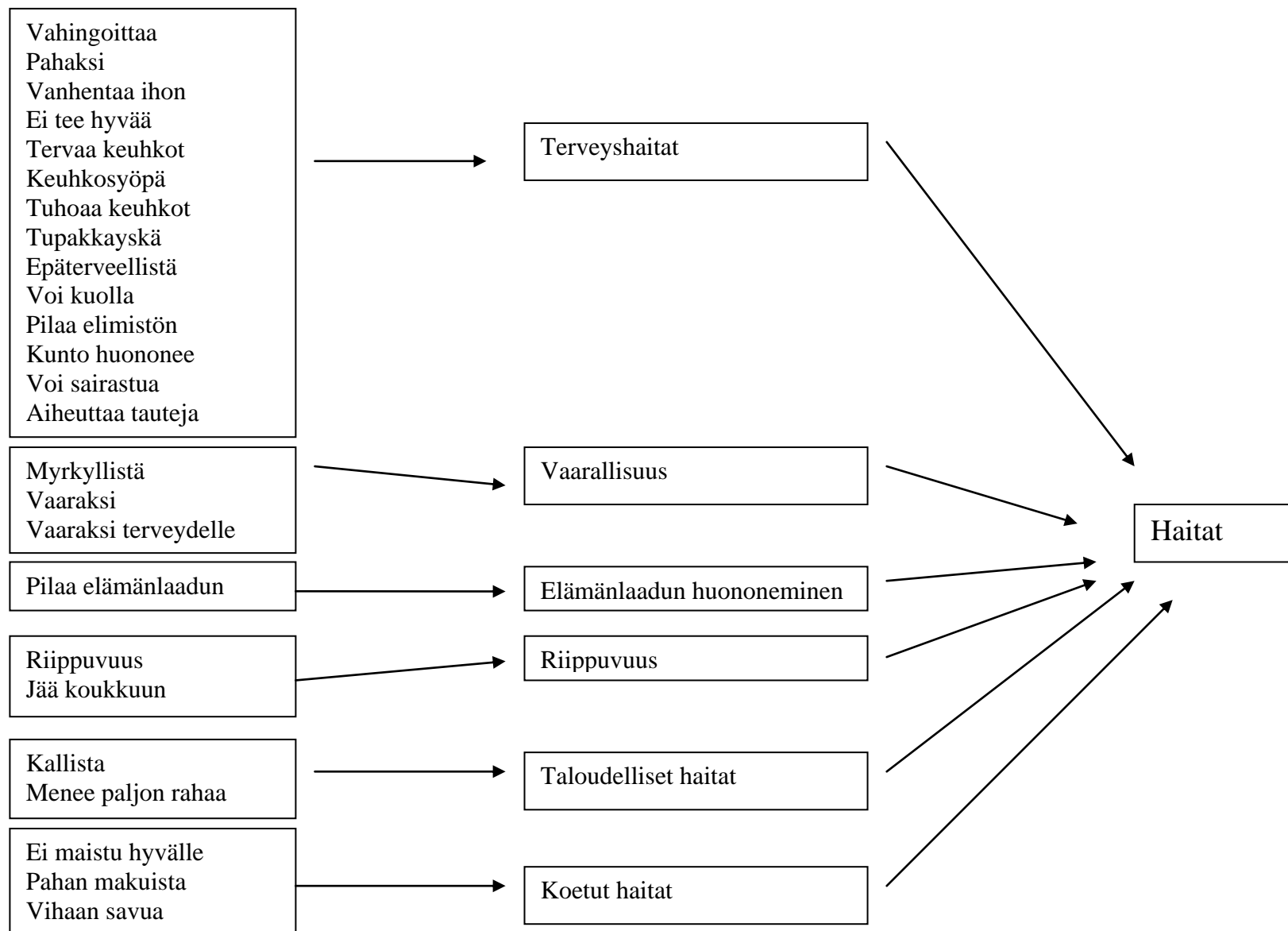
Mitä kuudesluokkalaiset ajattelevat lähipiirinsä tupakoinnista

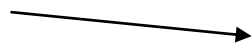
Mitä kuudesluokkalaiset ajattelevat tupakoivista ihmisistä

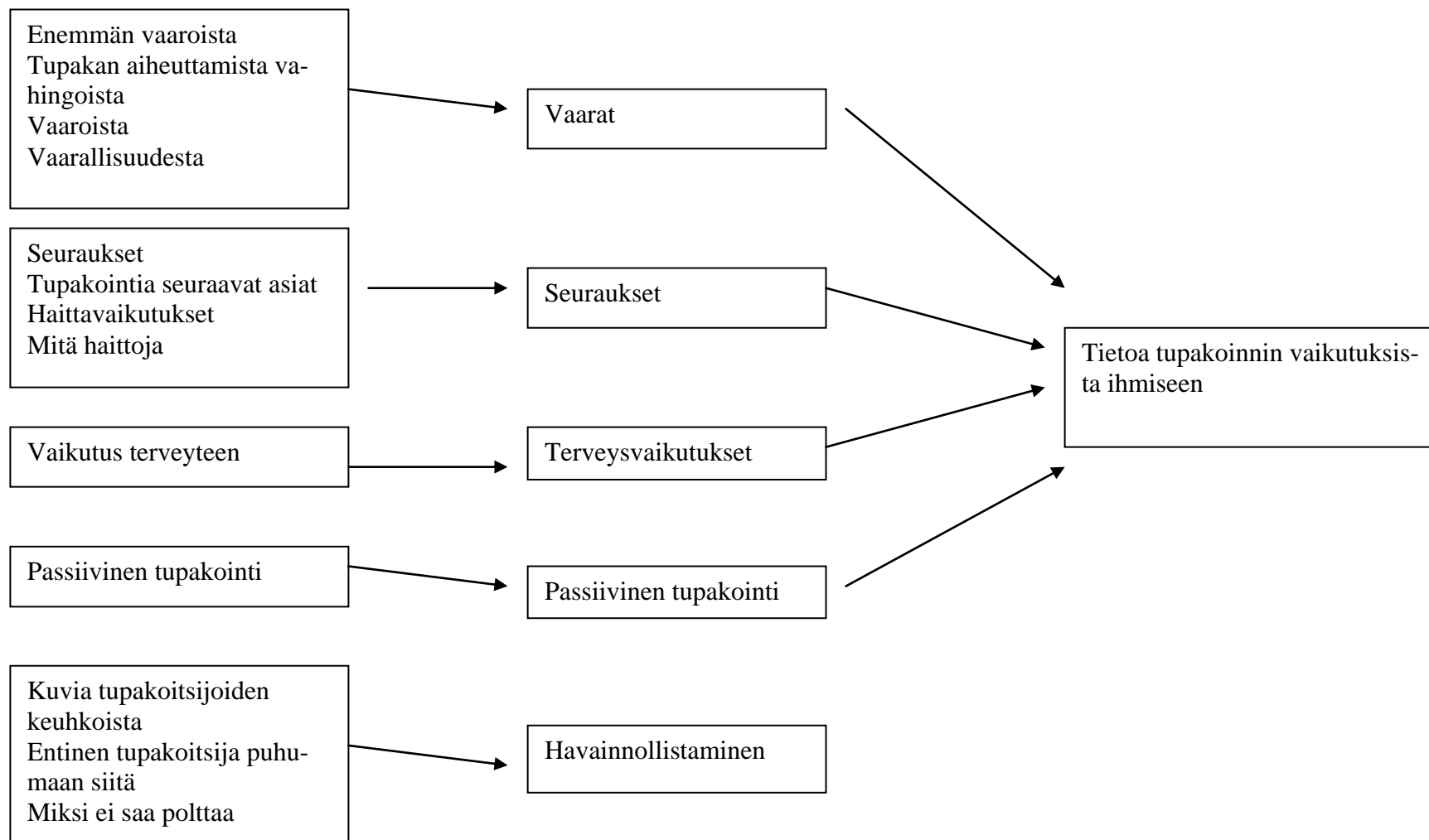
Mitä kuudesluokkalaiset ajattelevat tupakoinnista

Tyhmää
Ei järkeä
En pidä siitä
Ei hienoa
Huono tapa
Ei mitään hauskaa
Ei järkeä
Typerää

Negatiivinen suhtautuminen tupakointiin

Mitä koulun pitäisi opettaa lisää tupakasta

TAULUKKO AIEMMISTA TUTKIMUKSISTA

TEKIJÄ, VUOSI JA TUTKIMUS	TUTKIMUKSEN TARKOITUS	TUTKIMUSAINEISTO JA MENETelmä	KESKEISIMMÄT TUTKIMUSTULOKSET
Rimpelä, A., Rainio, S., Huhtala, H., Lavikainen, H., Pere, L. & Rimpelä, M. 2007. Nuorten terveystapatutkimus 2007, Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteidenkäyttö 1977–2007.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella 12–18-vuotiaiden nuorten päihteidenkäytön muutoksia Nuorten terveystapatutkimuksen aineistoissa.	Otos: Vuonna 2007 kyselyyn osallistui 5840 12–18-vuotiasta nuorta. Menetelmä: Valtakunnalliset postikyselyt joka toinen vuosi, vuodesta 1977 lähtien.	Tupakointia kokeillaan yhä vanhempana, myös päivittäinen tupakointi aloitetaan myöhemmässä iässä. Läheskään kaikki eivät enää kokeile tupakkaa. Tupakansavulle altistuminen on vähentynyt huomattavasti 1990-luvulta.
Helakorpi, S., Paavola, M., Prättälä, R. & Uutela, A. 2009. Suomalaisen aikuisväestön terveystätymisen ja terveys, kevät 2008.	Tavoitteena on mm. kartoittaa työikäisten terveystätymisen nykytilanne sekä sen muutokset pitkällä ja lyhyellä aikavälillä. Tutkimuksen tärkeimmät osa-alueet ovat tupakointi, ruokatottumukset, alkoholinkäyttö ja liikunta.	Otos: Maassa pysyvästi asuvien 15–64-vuotiaiden joukosta satunnaisotannalla 500 henkilöä. Kyselyyn vastasi 3216 henkilöä. Menetelmä: Postikysely, vastaamatta jättäneille lähetettiin kolme uusintakyselyä.	Pitkällä aikavälillä miesten tupakointi on vähentynyt ja naisten kääntynyt lievään laskuun pitkän tasaisen jakson jälkeen. Ruokatottumukset olivat muuttuneet ravintosuosittelun mukaiseen suuntaan pitkällä aikavälillä. Alkoholinkäyttö oli vuoden 2007 tasolla. Tutkimusjoukosta liikuntaa harrasti noin 50 % vähintään kolme kertaa viikossa.
Metso, L., Ahlström, S., Huhtanen, P., Lepänen, M. & Pietilä, E. 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. ESPAD-tutkimuksen tulokset.	Raportissa tarkastellaan päihteiden käytön trendejä, aloitusikä, hankintatapoja, eri päihteisiin liittyviä arvioituja riskejä, päihteiden käytön yleisyyttä ja muutoksia asuinpaikan, perhetaustan ja koulumenestyksen mukaan.	Otos: Kohderyhmänä tutkimusvuonna 16 vuotta täyttävät nuoret. Aineisto on kerätty käyttäen ositettua ryväsotantaa vuosina 1995, 1999, 2003 ja 2007. Vastaajien määrä 2000–5000. Menetelmä: Anonyymi luokkakysely.	Nuorten tupakointi ja humalajuominen ovat vähentyneet. Päivittäisen tupakoinnin ja humalajuomisen aloitusiässä ei juuri tapahtunut muutoksia. Päivittäiseen tupakointiin nuoret suhtautuvat kriittisesti. Nuorten päihteidenkäyttö on vähentynyt vuosituhannen vaihteen jälkeen.

<p>Havu, P. & Lasarov, K-M. 2002. Kahdeksasluokkalaisten nuorten päihteettömyys ja arvioinnit päihteettömyyden opetus- ja oppimismenetelmistä. Pro Gradu, Kuopion yliopisto.</p>	<p>Tarkoitus kuvata mitkä tekijät ovat yhteydessä kahdeksasluokkalaisten nuorten päihteettömyyteen. Lisäksi oli kuvattu kahdeksasluokkalaisten arvioita päihteettömyyden opetus- ja oppimismenetelmistä.</p>	<p>Otos: 139 kahdeksasluokkalaista nuorta</p> <p>Menetelmä: Aineistonkeruu kyselylomakkeella</p>	<p>Nuorilla on melko selkeä tietoperusta päihteettömyydestä. Nuorten asenteet päihteettömyyteen ovat myönteisiä. Päihteettömyyttä tukevia tekijöitä ovat perheen kasvatuservat ja selkeät rajat, myös kaveripiirillä on yhteyttä päihteettömyyteen. Nuorten mielestä heille oli kerrottu riittävästi päihteettömyyden eduista ja päihteiden haitoista.</p>
<p>Leskinen, M. & Sivo-nen, M. 2000. Tupakoimattomuus nuorten arkielämässä – yhdeksäsluokkalaisten näkemyksiä. Opinnäytetyö tutkielma, Kuopion yliopisto.</p>	<p>Tarkoituksena oli kuvata yhdeksäsluokkalaisten nuorten tupakoimattomuutta, sitä mitä tupakoimattomuus merkitsee nuorille arkielämässä ja miten sosiaalinen ympäristö vaikuttaa nuorten tupakoimattomuuteen.</p>	<p>Otos: 40 yhdeksäsluokkalaista, jotka eivät tupakoineet</p> <p>Menetelmä: Aineisto kerättiin ryhmähaastatteluilla, haastateltiin 7 ryhmää, joissa oli 4-6 oppilasta</p>	<p>Nuorilla oli enemmän tietoa tupakan terveys-haitoista kuin tupakoimattomuuden hyvistä puolista. Tupakoimattomuuteen nuorilla vaikuttaa oma tahto, terveyden säilyttäminen sekä rahan säästyminen. Nuorten mukaan terveyden edistämiseksi tulisi korostaa enemmän tupakoimattomuuden hyviä puolia kuin pelotella haittavai-kutuksilla.</p>
<p>Rainio, S. 2009. Famil-ial Influences of Ado-lescence Smoking. Pa-rental smoking, home smoking ban and home-based sourcing of to-bacco. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.</p>	<p>Tarkoituksena oli tutkia eri perhetekijöiden merkitystä nuorten tupakoinnissa tarkaste-lemalla tutkimuskirjal-lisuutta aiheesta ja ana-lysoimalla Nuorten terveystapatutkimuksen aineistoja.</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus, joka koostuu neljästä osatutkimuksesta. Ai-neistona kansainvälistä ja suomalaista kirjalli-suutta sekä Nuorten terveystapatutkimuksen aineistot 1977–2007.</p>	<p>Tulokset korostavat vanhempien ja perheen vahvaa ja pysyväluon-teista roolia lasten tupa-kointikäyttäytymistä oh-jaavana tekijänä. Erityi-sen suojaavia tekijöitä ovat vanhempien tupa-koimattomuus, kodin tupakointikiellot sekä tupakan saatavuuden rajoittaminen kotiperäi-sistä lähteistä.</p>

<p>Vuori, M., Kannas, L. & Tynjälä, J. 2004. Tupakoinnin ja päihteyden käytön muutos-suuntia 1984–2002. Teoksessa Koululaisten terveys ja terveystottumusten muutos, WHO- koululaistutkimus 20 vuotta. L. Kannas (toim.)</p>	<p>Tutkimusprojektin tavoitteena on tuottaa kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa nuorten terveyden ja terveystottumusten trendeistä eri maissa. Tutkimuksessa on kahdeksan eri aihe- aluetta käsittelevää kappaletta, tässä opinnäytetyössä käytettiin osiota tupakoinnin ja päihteyden käytön muutos-suunnista.</p>	<p>Otos: 11-, 13- ja 15-vuotiaat nuoret, vastaa- jien määrä vaihtelee vuosittain.</p> <p>Menetelmä: Koululais- tutkimus. Tutkimuk- seen on koottu ja kerätty aineistoa vuodesta 1986 lähtien. Tutki- muksessa esillä myös aiempien tutkimuksien tuloksia.</p>	<p>Pääsääntöisesti tupa- kointi nuorten keskuu- dessa väheni. Poikke- uksena 15-vuotiaiden tyttöjen tupakointiko- keilut sekä 13- ja 15- vuotiaiden tyttöjen päivittäinen tupakointi lisääntyi.</p> <p>Kansainvälistä vertai- lua tehdessä 35 maan osalta, todettiin suoma- laisten nuorten tupa- koivan yleisesti.</p>
--	---	---	---